

LAS SOŽITJE MED MESTOM IN PODEŽELJEM

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA
LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO**

Sožitje med mestom in podeželjem

za programsko obdobje 2021–2027

Ljubljana, 20. 7. 2023

KAZALO

1. Osebna izkaznica LAS	3
2. Povzetek Strategije lokalnega razvoja (SLR)	4
3. Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR	6
3.1. Fizičnogeografske značilnosti območja	7
3.2. Družbenogeografske značilnosti območja	10
3.2.1. Prebivalstvo	10
3.2.2. Gospodarstvo	15
3.2.3. Kmetijstvo	17
3.2.4. Turizem	19
3.2.5. Naravna in kulturna dediščina	20
3.2.6. Oskrba z gospodarsko javno infrastrukturo	23
4. Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti	25
4.1. SWOT-analiza	25
4.2. Potrebe in potencial območja	27
5. Opis SLR	31
5.1. Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	33
5.1.1. Sklad ESRR	33
5.1.2. Sklad EKSRP	33
5.1.3. Ukrepi SLR in izbira kazalnikov kazalniki za sklad EKSRP in ESRR	35
5.1.4. Opis ukrepov	38
5.2. Opis izvajanja operacij	45
5.2.1. Projekti preko javnega poziva	47
5.2.2. Projekti, katerih upravičenec je LAS	49
5.2.3. Projekti sodelovanja LAS	49
6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR	50
7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR	53
7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in navedba kadrovske zmogljivosti, virov financiranja, izkušenj in znanj	53
7.2. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR	56
7.3. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS	56
7.3.1. Organi LAS Sožitje	56
7.3.2. Postopek za sprejemanje odločitev pri izboru projektov organov LAS	59
8. Priloge SLR	60

1. Osebna izkaznica LAS

Ime LAS	LAS Sožitje med mestom in podeželjem	
Naslov LAS	Tehnološki park 19, 1000 Ljubljana	
Naslov varnega elektronskega predala	las-sozitie.rralur.si@postar.eu	
Elektronski naslov LAS	las-sozitie@rralur.si	
Spletna stran LAS	http://www.las-sozitie.si/	
Vodilni partner LAS	RRA LUR (Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije)	
Naslov vodilnega partnerja LAS	Tehnološki park 19, 1000 Ljubljana	
Številka transakcijskega računa LAS	SI 56 0126 1600 0002 998 (RRA LUR - LAS Sožitje pri Banki Slovenije)	
Velikost območja LAS	552 km ²	
Število prebivalcev LAS	333.912	
Vključene občine (naštejte)	Grosuplje, Ig, Mestna občina Ljubljana, Škofljica	
Kohezijska regija	Zahodna kohezijska regija	
Financiranje SLR (označite)	<u>EKSRP</u>	<u>ESRR</u>

2. Povzetek Strategije lokalnega razvoja (SLR)

SLR za območje **LAS Sožitje med mestom in podeželjem** za programsko obdobje do leta 2027 je izdelana v skladu s 1. odst. 32. člena Uredbe 2021/1060/EU in prispeva k skupnemu cilju iz 5. člena Uredbe 1060/2021/EU.

LAS Sožitje je bilo v posodobljeni sestavi potrjeno na Ustanovni Skupščini dne 27. 6. 2023. Obsega štiri občine Osrednjeslovenske regije: **Grosuplje, Ig, Mestna občina Ljubljana in Škofljica**. Razteza se na 552 km². Na območju prebiva 333.912 prebivalcev. Območje je v ravninskem predelu gosto naseljeno, s povečano stopnjo selitev in potekom urbanizacije. Na drugi strani hribovita območja z manjšo poselitvijo občutijo počasnejši razvoj. Celotno območje LAS predstavlja homogeno prostorsko enoto, ki se srečuje z skupnimi razvojnimi izzivi večjega primestnega okolja.

V programskem obdobju 2021–2027 se bo **pristop LEADER/CLLD** na območju LAS Sožitje izvajal kot del skupnega pristopa '**lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost**' v okviru **skladov EKSRR in ESRR**. Cilja bo LAS Sožitje uresničil na podlagi **lokalno specifične SLR**.

Za potrebe priprave SLR smo **analizirali stanje območja**, kjer smo izhajali iz javno dostopnih podatkov in informacij, ki so bile pridobljene s strani lokalnega prebivalstva na delavnicah za pripravo SLR LAS. Na osnovi zbranega gradiva smo **identificirali tri glavne sklope potreb območja: ustvariti privlačno bivalno okolje, varstvo okolja in trajnostni razvoj podeželja**. To bodo tudi tri osnovna področja delovanja LAS-a v prihajajočem programskem obdobju.

V novem programskem obdobju **bomo delovali skozi šest ukrepov**: (1) **dvig kakovosti bivanja**, (2) **oživljanje podeželja**, (3) **trajnostna mobilnost**, (4) **izboljšanje biodiverzitete in blaženje podnebnih sprememb**, (5) **dvig usposobljenosti in pridobivanje novih veščin** (6) **razvoj prepoznavne lokalne ponudbe** in z operacijami prispevali k doseganju ciljev SLR, reševanju lokalnih razvojnih potreb, mobilizaciji lokalnega potenciala za reševanje podeželskih izzivov, povezovanju različnih partnerjev in skupnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev, inovativnosti, digitalizaciji, okoljski trajnosti, socialni vključenosti in splošni višji dodani vrednosti območja LAS Sožitje.

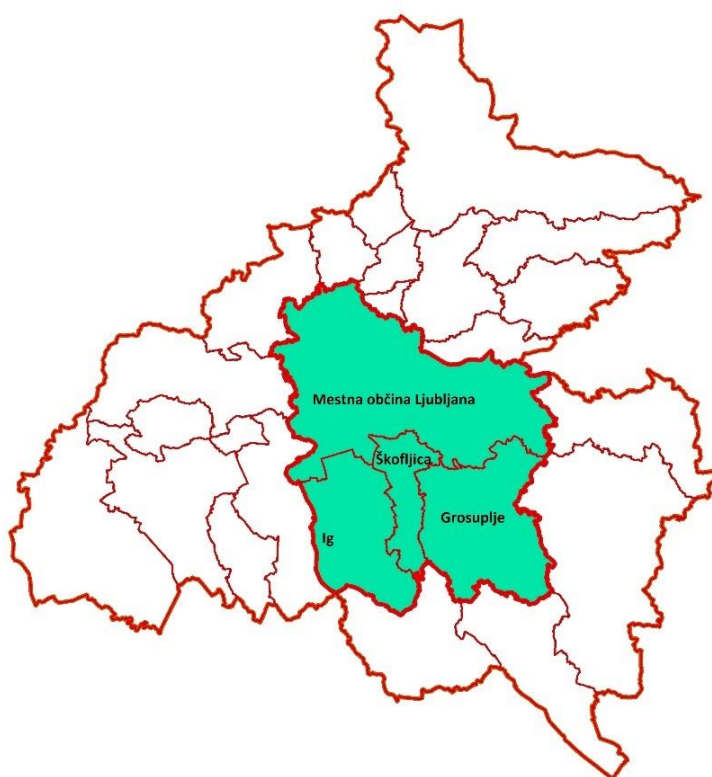
Tekom priprave SLR in v fazi njenega izvajanja je in bo LAS deloval po '**pristopu od spodaj navzgor**', z aktivnim sodelovanjem lokalnih akterjev v procese razvoja, izvajanja, vrednotenja in oceno LAS in SLR. Upoštevajoč **osredotočenost na območje** vzpostavljeno **lokalno partnerstvo** sodeluje pri prepoznavanju in obravnavanju območja s pomočjo SWOT analize in tako postane **gonilo razvoja svojega območja**. S pomočjo **celostnega in več sektorskega povezovanja** lokalnih akterjev je SLR pridobila **integrirano obliko z usrediščenimi cilji in ukrepi**. Lokalni partnerji pa s pomočjo **mreženja** pridobivajo izmenjavo znanj, izkušenj, idej in informacij ter **spodbudo/podporo pri dejavnostih sodelovanja**. Na podlagi SLR si bomo prizadevali za **inovativnost** s spodbujanjem vnosa novih elementov in rešitev v razvoj ozemlja, kar predstavlja **dodano vrednost SLR**. Vzpodbudo k inovativnosti bomo dodali s pomočjo **sodelovanja** z drugimi LASi na različnih ravneh pri izvajanju skupnega projekta. Tako bo naše območje prepoznalo in izkoristilo svojo raznolikost z uvajanjem novih pogledov in spoznanj z drugih območij. SLR bo tako sledila **7 osnovnim principom pristopa LEADER/CLLD** in **konceptu pametnih vasi** za izboljšanje gospodarskih, socialnih ali okoljskih izzivov s pomočjo inovativnih rešitev in digitalne tehnologije.

Razpoložljiva sredstva za izvajanje strategije LAS Sožitje v začetku programskega obdobja znašajo **2.123.373,08 EUR**, od tega jih EKSRP sklad prispeva 1.129.664,61 EUR in 993.708,47 EUR ESRR.

3. Opredelitev območja in prebivalstva, zajetega v SLR

LAS Sožitje deluje na osrednjem in južnem območju osrednjeslovenske razvojne regije (Ljubljanske urbane regije), kjer se bo izvajala tudi Strategija lokalnega razvoja. LAS združuje štiri občine: Grosuplje, Ig, Mestno občino Ljubljana in Škofljico.

Območje LAS Sožitje se v celoti nahaja v Zahodni kohezijski regiji. Povezano v homogeno geografsko in funkcionalno celoto se srečuje s podobnimi lokalnimi potrebami, izzivi in z izbiro enakih ciljev za uresničevanje lokalnih potreb, saj ima to posebnost, da **se tu stikata in prepletata dva življenjska prostora, podeželski in mestni** (bližina glavnega mesta države). Območje LAS ima velik razvojni potencial na različnih področjih delovanja.

Slika 1: Prostorska umeščenost območja LAS Sožitje med mestom in podeželjem (vir: RRA LUR).

Površina LAS Sožitje meri 552 km² (od tega 163,8 km² naselje Ljubljana) in zajema del Ljubljanske kotline z Ljubljanskim poljem, ki se razprostira med osamelci na severu (Šmarna gora in Rašica) in sklenjenimi hribi Posavskega hribovja na jugovzhodni strani Mestne občine Ljubljana. Ljubljansko polje na jugu prehaja v Ljubljansko barje, ki sega iz Mestne občine Ljubljana (MOL) na območje občine Ig in Škofljica. Območje Krajinskega parka Ljubljansko barje je največje območje mokrotnih travnišč s sistemom mejic ter gozdnih, grmiščnih in vodnih površin v Sloveniji. Med severnimi osamelci in zahodnim Toškim čelom, ki je skrajna točka Polhograjskega hribovja z razgledom na Ljubljansko kotlino, se po dolini Save odpira pot proti Gorenjski regiji. Na jugu se območje LAS Sožitje preko Ljubljanskega barja razprostira naprej

po dolinah, kjer poteka rečna ali prometna linija z mnogimi okoliškimi hribi. Vse od naselja Ig, lška vas po reki lški ali v smeri prometne povezave do Kureščka, od Lavrice in Škofljice do Želimelj (od tod naprej proti Kočevju) in preko Šmarje-Sapa in Grosuplja do Velike Loke, kjer potekata tako glavna avtocestna kot železniška povezava do Novega mesta. Območja izven polj in kotlin pokriva mnogo med seboj povezanih ali nepovezanih hribov.

Na tem območju je po podatkih z dne 1. 1. 2022 bivalo 322.733 prebivalcev (v to številko so vključeni tudi prebivalci naselja Ljubljana, ki ima 277.554 prebivalcev). Do upravičenih sredstev sofinanciranja so izvzeta naselja z več kot 10.000 prebivalci, kamor se uvršča Mestna občina Ljubljana, vendar so osebe, ki delujejo ali živijo na tem območju, lahko vključene v aktivnosti na t.i. podeželju.

Območje LAS Sožitje je gosto in nadpovprečno naseljeno ter močno **urbanizirano**. Še posebej je urbanizirano območje glavnega mesta Ljubljane. Območje je dovolj veliko in premore dovolj kritične mase človeških in ekonomskih virov za učinkovito izvajanje SLR.¹

Občina	Površina (km ²)	Število prebivalcev	Gostota prebivalstva (preb./km ²)	Število naselij	Število prebivalcev do 29 let	Število prebivalcev nad 65 let
Grosuplje	134	19.842	148	67	7263	3.656
Ig	99	7.046	71	25	2503	1423
MOL z naseljem Ljubljana	275	285.857	1039	38	94.725	41.938
MOL brez naselja Ljubljana	111	8.303	75	37	2.908	1.530
Škofljica	44	9.988	227	18	3.892	2.023
Območje LAS z naseljem Ljubljana	552	322.733	585	148	108.383	49.040
Območje LAS brez naselja Ljubljana	388	45.179	116	147	16.566	8.632

Tabela 1: Osnovni statistični podatki po občinah LAS Sožitje med mestom in podeželjem (1. 1. 2022, Statistični urad Republike Slovenije).

3.1. Fizičnogeografske značilnosti območja

Geografsko gledano se območje LAS Sožitje nahaja na jugu Ljubljanske kotline, ki s svojim severozahodnim koncem prehaja med Alpe in z južnim robom v Dinarski kras. Ljubljansko kotlino delimo na več delov. Na skrajnem jugu, kjer se nahaja tudi območje LAS Sožitje, je Ljubljansko polje, kjer prevladujejo mlajše pleistocenske kamnine. Razlega se od osamelcev na severni strani (Šmarna gora, Rašica), Toškega Čela na zahodu, ki je skrajna točka Polhograjskega hribovja, in do sklenjenih hribov in slemen Posavskega hribovja na vzhodni strani (Janče, Volavlje, Prežganje in ostali kraji). Na jugovzhodu Ljubljansko polje prehaja v

¹ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, junij 2023.

Grosupeljsko kotlino, na jugu in jugozahodu pa v Ljubljansko barje, kjer se nato ozemlje dviguje v številne med seboj bolj in manj povezana hribovja.²

Območje krajinskega parka (KP) Ljubljansko barje je največje območje mokrotnih travnišč s sistemom mejic in gozdnih, grmiščnih in vodnih površin v Sloveniji. Zaradi načina obdelave (ekstenzivno košeni travniki) se je ohranila visoka biotska raznovrstnost, poleg tega pa je Barje pomembno, ker deluje kot zadrževalnik poplavnih voda. Je vir pitne vode in hrane ter blaži podnebne spremembe. Vode na Ljubljansko barje pritečejo kot kraški izviri na robu pokrajine (Ljublanica, Ižica, Bistra) ali pa kot površinski tokovi (Iška, Želimeljščica, Škofeljščica in Gradaščica).³

Na skrajnem severu območja LAS Sožitje teče reka Sava, po dolini katere se odpira pot proti Gorenjski. Pri severovzhodni meji MOL se Sava združi s Kamniško Bistrico in Ljublanico ter teče naprej po Savski dolini, ki poteka čez Posavsko hribovje.

Posebna značilnost območja LAS Sožitje je tudi fluviokras oz. nepopolni kras. V občini Grosuplje, na severnem robu dolenskega krasa, se nahaja Radensko polje s številnimi kraškimi pojavi, ki s svojimi mokrotnimi travniki omogoča preživetje številnim ogroženim rastlinskim vrstam in nudi domovanje ogroženim živalim, je območje uvrščeno v evropsko ekološko omrežje Natura 2000, od leta 2011 pa je tudi s strani države zavarovano območje krajinski park.⁴

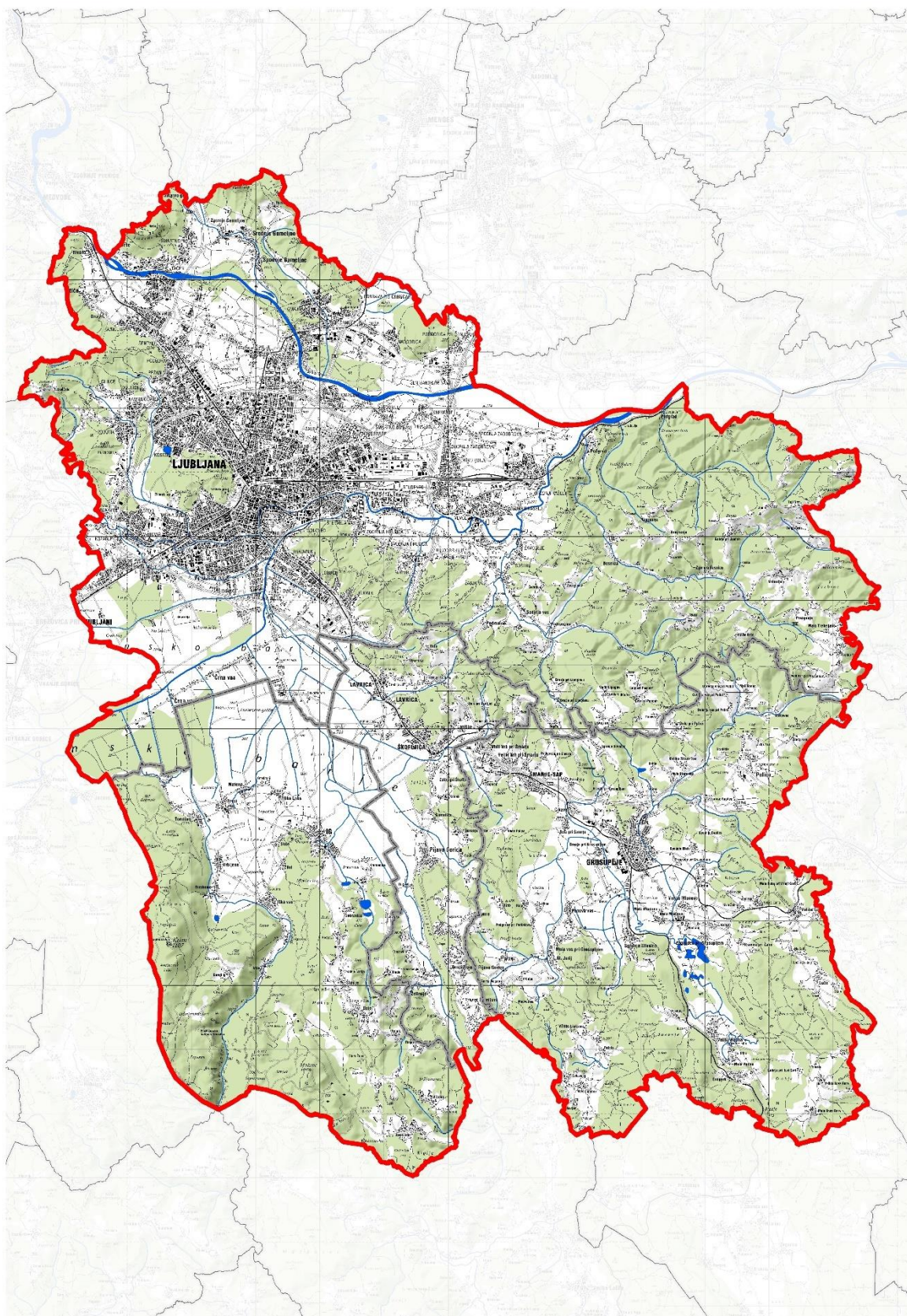
Za območje LAS Sožitje je **značilen tako ravninski kot hriboviti svet**. V hribovitem predelu prevladuje gozd. Reliefna razčlenjenost, višje nadmorske višine in oddaljenost od naselij oziroma težja dostopnost so glavni omejitveni dejavniki za poselitev in razvoj, zato je hribovit svet redko poseljen. Večje sklenjene gozdne površine se nahajajo na območju Posavskega in Krimskega hribovja.

Natura 2000 in druga zavarovana območja so po eni strani prednost – vrednota, a po drugi strani lokalni akterji navajajo, da jih dojemajo *tudi kot zaviralca določenega razvoja v lokalnem okolju*.

² Atlas okolja, https://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso, maj 2023.

³ Krajinski park Ljubljansko barje, <https://www.ljubljanskobarje.si/>, maj 2023.

⁴ Krajinski park Radensko polje, <https://www.radenskopolje.si/>, maj 2023.

Slika 2: Kartografski prikaz območja LAS Sožitje med mestom in podeželjem (vir: RRA LUR).

3.2. Družbenogeografske značilnosti območja

Območje LAS Sožitje se nahaja v osrednjem delu Slovenije. Opredeljuje ga **izrazito prepletanje podeželskega in mestnega okolja**. Urbani razvoj je povečal gospodarski razvoj območja in omogočil razvoj podjetništva in zaposlovanja, a je hkrati zmanjševal pomen podeželja. Ravno podeželje pa v zadnjem času postaja vse pomembnejši razvojni kapital območja. Z ohranjanjem podeželja se ohranja ne le kulturna krajina, ampak tudi **mnoge naravne danosti območja, ki omogočajo trajnostni razvoj številnih panog (npr. turizma)**. **Najbolj gosto poseljen in urbaniziran del LAS Sožitje so območje mestnega naselja Ljubljana in občinska središča (Grosuplje, Ig, Škofljica)**. Strnjeno poselitveno območje predstavlja tudi ravninski svet ob glavnih prometnih oseh Ljubljana-Grosuplje ter Ljubljana-Škofljica. Manjša točkovno razporejena naselja so po večini stara vaška jedra, ki pa jih obdajajo pasovi novejše, predvsem stanovanjske gradnje. Za območje je v zadnjih treh desetletjih značilna suburbanizacija, katere posledica so tudi nekatera spalna naselja. **Območje Ljubljanskega barja in hribovit svet na vzhodnem in južnem delu LAS Sožitje je redkeje poseljen**. Za gričevnat in hribovit svet je značilna razpršena poselitev v obliki manjših strnjenih naselij. Hribovska naselja se za zadovoljevanje tistih potreb, ki presegajo njihove lokalne zmogljivosti (šolstvo, zdravstveno varstvo, itd.) navezujejo na centralna naselja območja, oziroma na Ljubljano.

Posebnost območja LAS Sožitje je, da je vanj vključeno tudi mestno naselje Ljubljana, ki je del MOL. **Ljubljana** je geografsko, kulturno, znanstveno, ekonomsko, prometno, politično in administrativno središče države, v katerem živi petina prebivalstva Slovenije. Je tudi **pomembno prometno vozlišče, stičišče mednarodnih avtocest, ki potekajo v štiri smeri** (križanje X. in V. panevropskega prometnega koridorja) in železniških prog. Posledica dobre prometne dostopnosti je rast trgovskih središč z večjimi nakupovalnimi centri ter rast industrijskih con in tehnoloških centrov. Na Ljubljano je skozi zgodovino vplivalo več kultur in takšno stičišče je, zaradi različnih migracijskih tokov, še danes. Vendar pa ima MOL tudi podeželsko območje, ki se razprostira že znotraj samega mestnega naselja Ljubljana in okoli njega. Vsem naseljem izven Ljubljane, ki so vključeno v LAS Sožitje, je skupno to, da se srečujejo s specifičnimi prednostmi in slabosti tega območja.⁵

3.2.1. Prebivalstvo

Na območju LAS Sožitje je 1. 1. 2022 bivalo 322.733 prebivalcev (v to številko so vključeni tudi prebivalci mestnega naselja Ljubljana, ki ima 277.554 prebivalcev). Gre za **močno urbanizirano in posledično gosto poseljeno območje**. Gostota prebivalstva je nad slovenskim povprečjem (104 preb./km²), saj znaša 585 preb./km², če zajamemo tudi naselje Ljubljana in 116 preb./km² brez naselja Ljubljana. Najgostejše je seveda poseljena Mestna občina Ljubljana. Opazna je velika razlika med gostoto prebivalstva, če upoštevamo tudi naselje Ljubljana (1039 preb./km²) in gostoto prebivalstva brez mesta Ljubljana, saj ta v tem primeru znaša le 75 preb./km², kar je tudi pod slovenskim povprečjem. To nam pove, da je t. i. podeželski del Ljubljane zelo redko poseljen. Občina, ki je najredkeje poseljena, in ki ima tudi najmanjše število prebivalcev, je občina Ig (71 preb./km²). Občini Grosuplje in Škofljica sta

⁵ Mestna občina Ljubljana, <https://www.ljubljana.si/sl/o-ljubljani/>, junij 2023.

nadpovprečno poseljeni (Grosuplje: 148 preb./km², Škofljica: 227 preb./km²), za obe občini pa je značilno tudi **veliko priseljevanje** v zadnjih letih.⁶

Število prebivalcev - 2014

OBČINA / LAS	Št. preb.	Št. preb. do 19 let	Št. preb. do 29 let	Št. preb. nad 65 let
Grosuplje	19.842	4.577	7.023	2.777
Ig	7.046	1.520	2.387	993
MOL skupaj	285.857	53.033	94.307	50.223
MOL izven naselja	8.303	1.844	2.788	1.340
Škofljica	9.988	2.387	3.510	1.330
LAS SMP	322.733	61.517	107.227	55.323
LAS SMP brez naselja LJ	45.179	10.328	15.708	6.440

Tabela 2: Število prebivalcev po občinah in skupno LAS za leto 2014 (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2023).

Število prebivalcev - 2022

OBČINA / LAS	Št. preb.	Št. preb. do 19 let	Št. preb. do 30 let	Št. preb. nad 65 let
Grosuplje	21.333	4.947	7.263	3.656
Ig	7.695	1.784	2.503	1.423
MOL skupaj	293.218	55.595	94.725	58.502
MOL izven naselja	8.925	1.977	2.908	1.706
Škofljica	11.666	2.767	3.892	2.023
LAS SMP	333.912	65.093	108.383	65.604
LAS SMP brez naselja LJ	49.619	11.475	16.566	8.808

Tabela 3: Število prebivalcev po občinah in skupno LAS s 1. 1. 2022 (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2023).

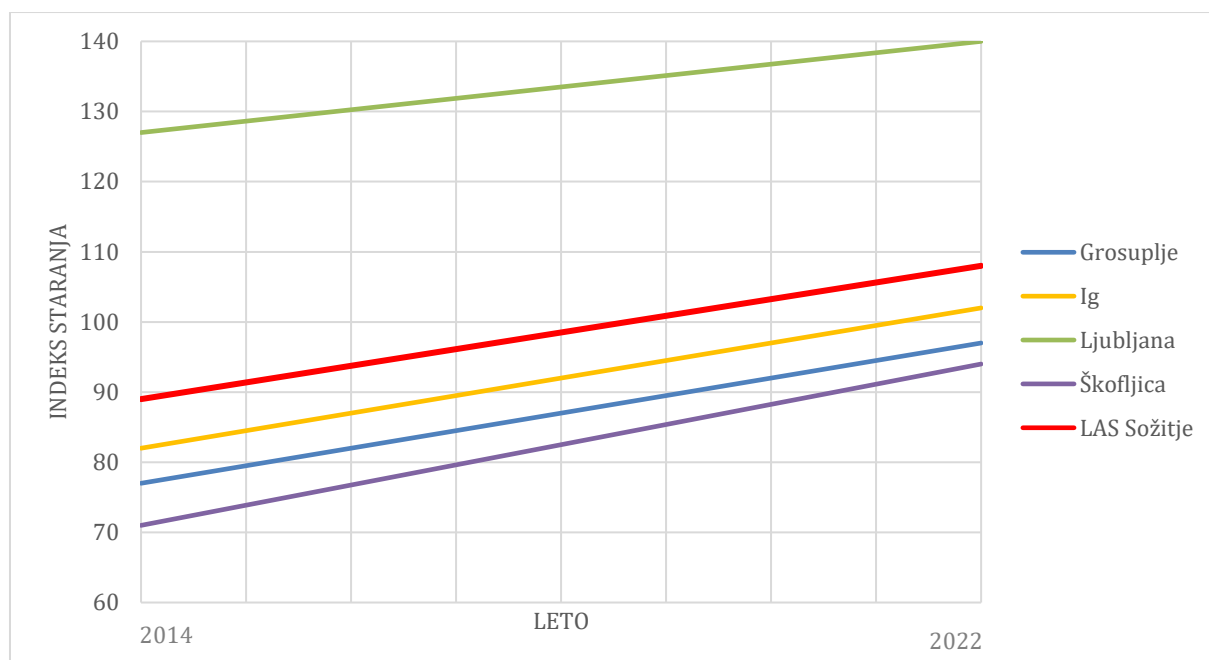
Indeks staranja na spodnjem grafu (Graf 1) nam pove, da je bilo leta 2022 na območju LAS Sožitje na 100 oseb, mlajših od 15 let, 108 oseb starih najmanj 65 let. Leta 2014 je indeks znašal 89, kar pomeni, da se je v osmih letih povečalo število starejših oseb, v primerjavi z mlajšimi. Ta trend, ki je značilen za območje celotne Slovenije, nam da jasno vedeti, da bodo v prihodnje pomembne **dejavnosti**, ki bodo namenjene **starejšemu prebivalstvu**, saj bo le to čedalje številčnejše in predstavlja **ranljivo skupino prebivalstva**. Ena izmed potreb LAS je tako **medgeneracijsko vključevanje**, kar so prebivalci že zaznali kot prednost območja s SWOT analizo, vendar za njih povsod ni primernih prostorov za udejstvovanje.⁷ Kot je razvidno

⁶ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, junij 2023.

Vir: <https://simbioza.eu/>, <https://vitadom.si/skofljica/>, <https://www.dso-grosuplje.si/>, <https://www.grosuplje.si/objava/148974>, <https://www.mojaobcina.si/ig/novice/izsel-septembrski-mostiscar.html>, oktober 2023.

⁷ Simbioza, <https://simbioza.eu/>; Dom starejših Škofljica, <https://vitadom.si/skofljica/>; DSO Grosuplje, <https://www.dso-grosuplje.si/>; Občina Grosuplje, <https://www.grosuplje.si/objava/148974>; Moja občina, <https://www.mojaobcina.si/ig/novice/izsel-septembrski-mostiscar.html>, oktober 2023.

iz grafa, ima MOL opazno višji indeks staranja kot ostale 3 občine. Indeks je leta 2022 znašal 140, toliko kot na ravni celotne Slovenije. Medtem ko se prebivalstvo na območju Grosuplja, Iga in Škofljice v povprečju stara rahlo počasneje. Grosuplje in Škofljica sta imeli leta 2022 celo več mlajših oseb od 15 let, kot starejših od 65.

Graf 1: Indeks staranja v občinah LAS Sožitje med mestom in podeželjem (1. 1. 2014 in 1. 1. 2022, Statistični urad Republike Slovenije).

Območje Grosuplja in Škofljice je, predvsem zaradi ugodne geografske lege in bližine Ljubljane, privlačno za življenje, zlasti mlajših družin, zato beleži **stalno priseljevanje**. Izjeme so posamezna leta kot npr. Grosuplje v letih 2015 in 2021, kjer je bil beležen negativni selitveni prirast. Tudi to, poleg naravnega prirasta, prispeva k nižjemu indeksu staranja. **Velik selitveni prirast ponekod predstavlja problem**, saj vpliva na slabše zagotavljanje osnovne družbene, komunalne in prometne infrastrukture ter lahko povzroča družbena trenja med novo priseljenimi prebivalci in domačini. Tudi občina Ig beleži stalen selitveni prirast, vendar v manjšem obsegu kot prej omenjeni občini. Ljubljana zaradi svojega statusa glavnega mesta posamezna leta beleži ogromen selitveni prirast, nekatera leta (npr. zadnji dve) pa je ta negativen. Na to vpliva več dejavnikov. Med drugimi je odseljevanje na bolj primestna območja izven MOL - v okoliške občine.

OBČINE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj	Skupni selitveni prirast - Skupaj
Grosuplje	23	-21	133	289	254	231	80	-52
Ig	50	3	81	41	92	125	19	43
Ljubljana	649	431	-19	172	3.169	2.246	-566	-1.451
Škofljica	184	278	242	171	63	360	92	7

Tabela 4: Selitveno gibanje prebivalstva po letih od 2014 do 2021 (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2023).

V vseh občinah LAS Sožitje med mestom in podeželjem pa **narašča** tudi število **občanov**, **katerih prvo prebivališče je v tujini**. Največji porast beležita občini Grosuplje in Škofljica, kjer je porast, če primerjamo leti 2011 in 2021, skoraj tretjinski. Glede na podatke lahko sklepamo, da moramo v prihodnjem programskem obdobju pozornost nameniti tudi tej **ranljivi skupini prebivalcev** – priseljencem, in sicer z dejavnostmi za njihovo integracijo v okolje in **sodelovanje** z ostalimi prebivalci.

občina	Prebivalci s prvim prebivališčem v tujini	
	2011	2021
Grosuplje	1.918	3.049
Ig	727	914
Ljubljana	53.137	65.414
Škofljica	946	1.655
Slovenija	228.588	292.824

Tabela 5: Število prebivalcev v občinah LAS Sožitje med mestom in podeželjem s prvim prebivališčem v tujini v letih 2011 in 2021 (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2023).

Na delavnici v občini Grosuplje je bilo tudi izpostavljeno, da imajo na območju tudi veliko **Romov**. Nekateri navajajo tudi težave z njihovimi prekrški. Kot podlaga tej tezi je diplomska naloga iz leta 2016, ki raziskuje romsko problematiko umeščanja romskih naselij v Grosupljah. V Grosupljah je 5 romskih naselij, Smrekec I in Smrekec II sta legalizirani, novonastali, za kateri je Občina Grosuplje pridobila zemljišča in jih opremila z osnovno javno infrastrukturo. Občina romskemu prebivalstvu tudi omogoča različne oblike pomoči (socialne pomoči, subvencioniranje obrokov in šolskih potrebščin v šolah). V občini ima sedež **romsko društvo** »Romi gredo naprej – Roma džan angle«, ki izvaja kulturne in različne socialne preventivne programe. Vendar pa se težave (kraje) še nadaljujejo, kar je posebnost območja, in tematika za področje **vključevanja ranljivih skupin**.⁸

Če upoštevamo le ekonomsko blaginjo, merjeno v povprečni mesečni bruto plači na zaposlenega, je življenjski standard na območju LAS Sožitje zelo blizu slovenskega povprečja. Povprečna mesečna bruto plača na zaposleno osebo je namreč 1.966,00 €, na ravni Slovenije pa ta znaša 2.024,00 € (podatek za leto 2022). Med posameznimi občinami prihaja do razlik, pri čemer močno izstopa Ljubljana, kjer prebivalci v povprečju prejemajo precej višje plače kot v ostalih treh občinah (2.343,00 €). V ostalih treh občinah znaša povprečna mesečna bruto plača od 1.808,00 € (občina Ig) do 1.890,00 € (občina Škofljica). Prebivalci območja imajo statistično gledano razmeroma visok življenjski standard.

Na 1000 prebivalcev je v povprečju na območju LAS Sožitje 536 avtomobilov, na ravni Slovenije pa je ta številka višja, in sicer 564 avtomobilov. Najmanj avtomobilov (529) je zabeleženih na območju MOL. Sklepamo lahko da, zaradi bližine delovnega mesta in težav s parkiranjem, veliko ljudi za dnevne migracije uporablja kolo ali javni promet.

Na območju LAS Sožitje je vzpostavljena sorazmerno **dobro razvita mreža vrtcev in šol**, ki v glavnem pokrijejo vse potrebe po vzgoji in izobraževanju predšolskih in šolskih otrok. Kot je razvidno iz Tabele 2 je na območju LAS Sožitje 163 vrtcev in 76 osnovnih šol. Med vsemi otroki, starimi od 1 do 5 let, jih je kar 84 % vključenih v vrtce (na ravni Slovenije ta delež znaša

⁸ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/si/Data/Data/05E4030S.px/>, oktober 2023.

81 %). Na delavnicah je bilo vseeno izpostavljeno, da zaradi **povečanega prirasta priseljencev z infrastrukturo ne sledijo** vsem aktualnim potrebam.

Predvsem na podeželju je izrednega pomena **delovanje podružničnih šol** osnovnošolskega izobraževanja. Njihov pomen se ne kaže le v lažji dostopnosti do osnovnega izobraževanja, temveč predvsem v povezanosti s krajem in ohranjanjem lokalne identitete določenega območja. **Ljubljana je srednješolsko in univerzitetno središče Slovenije**. V občini Škofljica pa deluje Gimnazija Želimlje. **Univerza v Ljubljani** je najstarejša in največja univerza v Sloveniji. V Ljubljano dnevno migrira veliko število študentov ali pa so ti nastanjeni v enem od študentskih domov po mestu. Število študentov na 1.000 prebivalcev je manjše kot na ravni države, saj je na preiskovanem območju v povprečju 36 študentov, v Sloveniji pa 39. Največji delež študentov je v občini Škofljica (41), najmanjši pa na Igu (29).⁹ Iz delavnic na terenu LAS je bilo sicer ugotoviti, da se znanja **na določenih delovnih mestih ne obnavljajo v sklopu z razvojem ali je kadra premalo**.

občina	vrtec		osnovna šola		srednja šola		študij
	število vrtcev	število otrok vključenih v vrtec	število osnovnih šol	število učencev vključenih v OŠ	število srednjih šol	število dijakov srednjih šol	število študentov
Grosuplje	17	938	8	2.318		927	874
Ig	6	366	5	843		344	227
Ljubljana	133	13.122	60	27.007	40	9.336	10.224
Škofljica	7	443	3	1.365	1	503	483
LAS Sožitje	163	14.869	76	31.533	41	11.110	11.808

Tabela 6: Posamezni podatki o vzgoji in izobraževanju za šolsko leto 2021/2022 (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2023).

Zdravstveno varstvo na primarni ravni je na območju LAS Sožitje dostopno. V Občini Grosuplje ga zagotavlja ZD Grosuplje, na Škofljici in Igu več koncesionarjev, ki so ključeni v javno zdravstveno mrežo. V Ljubljani področje pokriva ZD Ljubljana, zasebni zavodi, ki za izvajanje dejavnosti pridobijo koncesijo (teh je na področju MOL podeljenih preko 100), in različne nevladne organizacije, ki izvajajo varovanje zdravja.¹⁰

Kot lahko vidimo na Grafu 1, se delež starejšega prebivalstva hitro povečuje, zato je zelo pomembno, da se **starejšim ljudem zagotovi možnost institucionalnega varstva ali druge oblike oskrbe**. Na območju delujejo Dom starejših občanov Grosuplje in Dom starejših Škofljica, v občinah Škofljica in Ig pomoč na domu izvaja DEOS, celostna oskrba starejših, d.o.o. V Ljubljani deluje 9 domov za starejše. Javno službo s področja socialnega varstva v Ljubljani izvajajo Zavod za oskrbo na domu Ljubljana (ustanoviteljica MOL), Zavod za socialno oskrbo Pristan (s koncesijo MOL za izvajanje storitve pomoč na domu), domovi za starejše občane, centri za socialno delo in varstveno delovni centri.¹¹

⁹ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/si>, junij 2023.

¹⁰ Občina Grosuplje, <https://www.grosuplje.si/objava/96842>, junij 2023; Občina Škofljica, <https://www.skofljica.si/objave/53>, junij 2023; Občina Ig, <https://www.obcina-ig.si/imenik/javni-zavodi-in-organizacije/>, junij 2023; Mestna občina Ljubljana, <https://www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/zdravje-in-socialno-varstvo/>, junij 2023.

¹¹ GOV.SI, <https://www.gov.si teme/domovi-za-starejse/>, junij 2023.

V občini Ig je lociran Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič, Draga, socialnovarstveni zavod za usposabljanje, vzgojo in izobraževanje, delo, zdravstveno varstvo, medicinsko (re)habilitacijo in nego otrok, mladostnikov in odraslih z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju in dodatnimi motnjami ter odraslih s pridobljeno možgansko poškodbo. Poleg sedeža v Dragi pri Igu, ki obsega pet domov, šolo, delavnice, ambulate in prostore za medicinsko (re)habilitacijo, sestavljajo Center še več enot (dnevni centri, VDCji, stanovanjske skupine) v Ljubljani ter Dom na Škofljici. V Ljubljani delujejo še Delovni in zaposlitveni center Janeza Levca, Varstveno delovni center Tončke Hočevar Ljubljana, Sonček - zveza društev za Cerebralno Paralizo Slovenije in Želva podjetje za usposabljanje in zaposlovanje **invalidov**, d.o.o.¹² Za potrebno oskrbo teh **ranljivih skupin** je dobro poskrbljeno, vendar **dostopnost in vključenost** v družbo še vedno ne dosegata željenih rezultatov.

Na območju LAS Sožitje delujejo tudi različne organizacije **na področju socialnega varstva**, ki skrbijo za različne **ranljive skupine**. Društva invalidov (5 v MOL in 1 v Grosupljem), društva Romov (v Grosupljem in Ljubljani), različna humanitarna društva v vseh štirih občinah, v Ljubljani pa delujejo tudi organizacije za pomoč osebam z različnimi zasvojenostmi, imigrantkam in imigrantom, brezdomnim osebam in organizacije, ki pomagajo ženskam in otrokom, ki so žrtve nasilja.¹³ V Sloveniji je predvidoma 170.000 invalidov in oseb s telesnimi okvarami. Invalidi so pomemben člen družbe in zato jim je nujno potrebno zagotoviti enako participacijo pri razvoju družbe in njihovih aktivnostih v družbi.¹⁴

Območje je močno tudi v društveni dejavnosti. **Društva** so ustanovljena za zagotavljanje interesov svojih članov ali za izpolnjevanje javno koristnih interesov. Iz Centralnega registra društev (MJU) je razvidno, da je v občini Grosuplje registriranih 168 društev, na Igu 64, v MOL 3.570 in Škofljici 80.¹⁵

Kot prednost območja lokalni akterji izpostavljajo **območja za šport**. Grosuplje ima 27 športnih objektov, katerim se bo kmalu pridružil še Šporni park Grosuplje ob naselju Brezje pri Grosupljem, občina Ig beleži 5 športnih objektov, MOL z več kot 150 (večinoma znotraj naselja Ljubljana) in občina Škofljica, ki beleži 6 objektov. Pri tem gre dodati, da so v to vštete tudi šolske dvorane/telovadnice in igrišča.¹⁶

3.2.2. Gospodarstvo

Območje LAS Sožitje je eno najrazvitejših območij v Sloveniji in Osrednjeslovenski regiji, kar potrjuje tudi **koeficient razvitosti občin**, saj le ta v vseh občinah presega vrednost 1,02.

¹² Center DB, <https://www.center-db.si/>, junij 2023; Mestna občina Ljubljana, <https://www.ljubljana.si/si/moja-ljubljana/zdravje-in-socialno-varstvo/>, junij 2023.

¹³ GOV.SI, <https://www.gov.si/teme/nevladne-organizacije/>, junij 2023.

¹⁴ Akcijski program za invalide 2022-2030; https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Invalidi/API-2022-2030/Akcijски_program_za_invalide_2022_2030.docx, oktober 2023.

¹⁵ Iskalnik društev, <http://mrrsp.gov.si/rdrubjave/dr/index.faces>, oktober 2023.

¹⁶ OPSI, <https://podatki.gov.si/data/search?s=Športni+objekti+>, OKTOBER 2023.

Koeficient, določen na podlagi razvitosti, ogroženosti in razvojnih možnosti občine je najmanjši v občini Ig (1,02) najvišji pa v Grosupljem (1,22).¹⁷

Tudi struktura dejavnosti kaže na visoko razvito gospodarstvo. V primerjavi s celotno državo je na območju LAS Sožitje manjši delež industrijskih panog, vendar so bolj razvite tržne in javne storitve. V okviru storitvenih dejavnosti so najpomembnejše predelovalne dejavnosti, trgovina, poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, promet, skladiščenje, gostinstvo in gradbeništvo. Največ ljudi je zaposlenih v dejavnostih trgovine, predelovalnih dejavnostih, javni upravi, strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnostih ter v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.

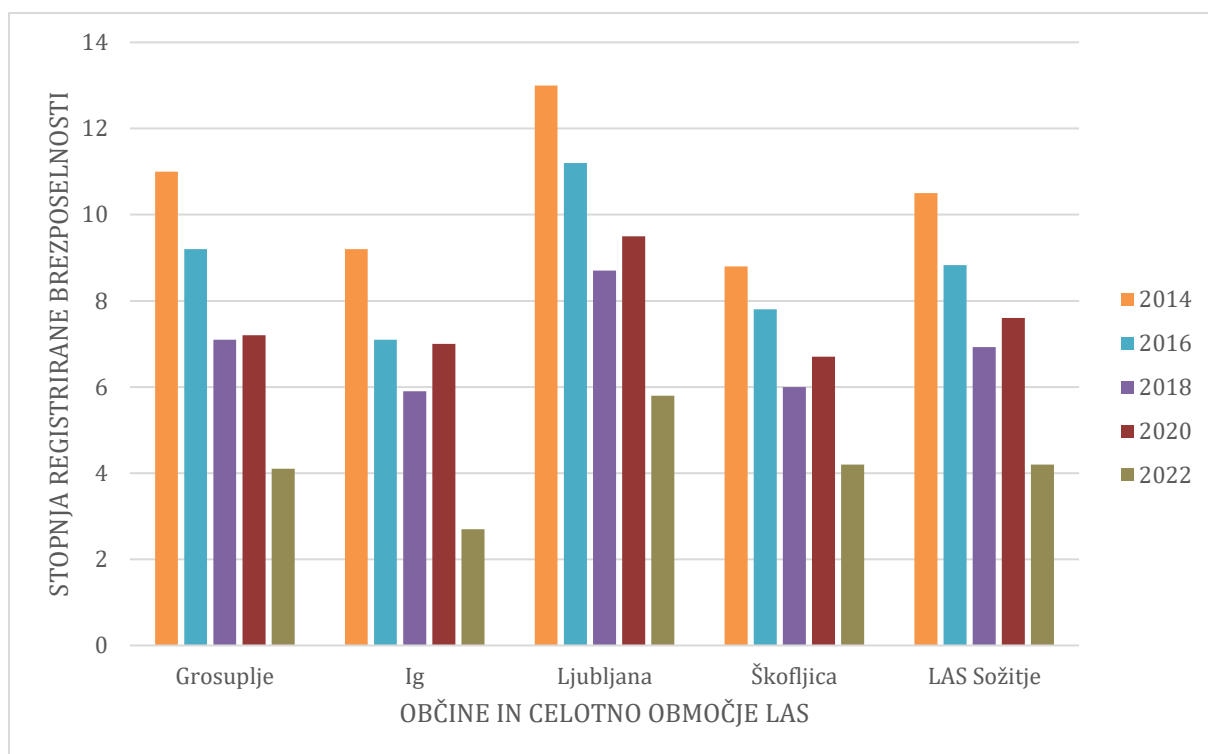
Zaradi **osrednjeslovenske lege in funkcije glavnega mesta** imajo tu sedeže **nekatera največja slovenska in tuja podjetja**. V vseh štirih občinah se je **število podjetij**, v primerjavi z letom 2014, povečalo, kar kaže na uspešno gospodarsko poslovanje. Skupno jih je bilo leta 2021 kar 49.325. Večino od teh je lociranih v Ljubljani (45.402, kar predstavlja 46 % vseh podjetij v osrednjeslovenski regiji), sledijo Grosuplje (2.115), Škofljica (1.124) in Ig (684). Največ podjetij (21 %) je registriranih na področju gradbeništva, sledijo trgovina (13 %) in predelovalne dejavnosti (12 %). V občini Grosuplje je organiziranih osem obrtno-podjetniških in industrijskih con, po ena se nahaja v občini Škofljica in občini Ig. Lega in močna gospodarska infrastruktura nudita velike potenciale za razvoj gospodarstva.¹⁸

Stopnja delovne aktivnosti na območju LAS Sožitje je primerljiva s tisto na ravni Slovenije (67 %), saj znaša v povprečju 68 % (najvišja, 70 %, je v Grosupljem, najmanjša, 66 %, pa v Ljubljani). **Stopnja registrirane brezposelnosti** na celotnem območju LAS Sožitje je bila decembra 2022 občutno nižja kot decembra 2014, saj je padla iz 10,5 na 4,2. Od leta 2014 se je brezposelnost nižala, z manjšo izjemo leta 2020, kar je posledica pandemije Covid-19. Decembra 2022 je bila stopnja brezposelnosti nato še manjša od tiste pred epidemijo. Brezposelnost je bila vsa leta od 2014 dalje manjša tudi od slovenskega povprečja. Decembra 2022 je ta na ravni Slovenije znašala 5,4, na ravni LAS Sožitje pa 4,2. Kot lahko vidimo na Grafu 2, najmanjšo brezposelnost skozi vsa leta beležita občini Škofljica in Ig (Ig je imel decembra 2022 tudi najmanjšo stopnjo brezposelnosti na celotnem območju, saj je ta znašala le 2,7). Največja brezposelnost pa je skozi celotno preučevano obdobje zabeležena v Ljubljani.¹⁹

¹⁷ GOV.SI, https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/DP-SSFLS/Izracuni/Koeficienti-razvitosti/Koeficienti_razvitosti_obcin_in_odstorek_sofinanciranja-22-23-tabela.pdf, junij 2023.

¹⁸ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, junij 2023.

¹⁹ Zavod RS za zaposlovanje, <https://www.ess.gov.si/partnerji/trg-dela/trg-dela-v-stevilkah/stopnja-registrirane-brezposelnosti/>, junij 2023.

Graf 2: Stopnja registrirane brezposelnosti v občinah LAS Sožitje med mestom in podeželjem (december 2014, december 2016, december 2018, december 2020, december 2022, Zavod RS za zaposlovanje).

Indeks delovne migracije (IDM) predstavlja razmerje med številom delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov) v določeni teritorialni enoti delovnega mesta in številom delovno aktivnih prebivalcev (brez kmetov) v teritorialni enoti prebivališča pomnoženo s 100. IDM v občinah LAS Sožitje so naslednji Grosuplje: 80,5; Ig: 55,9; MOL: 190,9; Škofljica: 50,9. Povprečje IDM celotnega LAS Sožitje je 94,6. Podatki tako pokažejo, da je **ponudba delovnih mest velika v MOL, medtem, ko v drugih občinah aktivno prebivalstvo zaposlitev išče izven meja svoje občine.**²⁰

3.2.3. Kmetijstvo

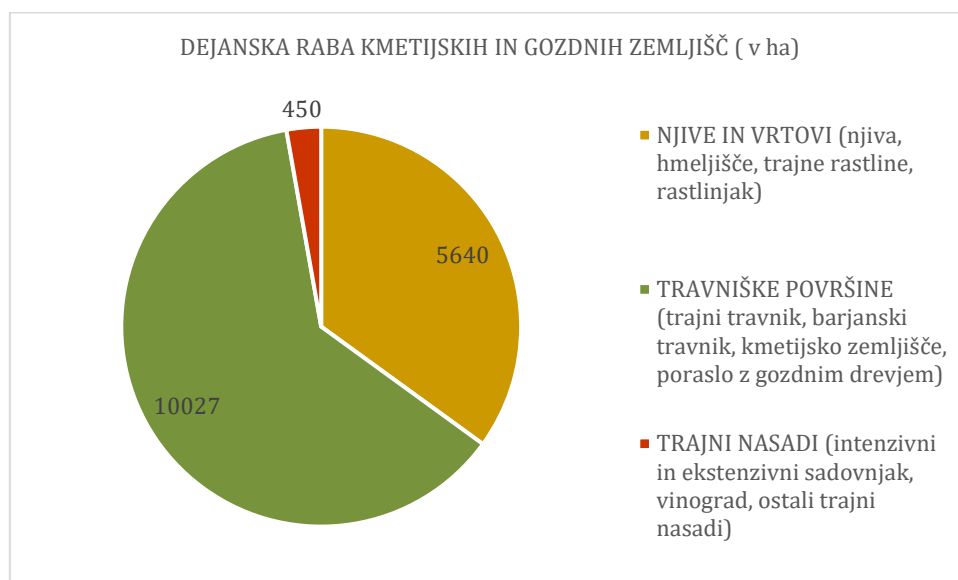
Za območje LAS Sožitje je **značilno intenzivno kmetijstvo na rodovitnih obrečnih ravninah in poljih ter ekstenzivno kmetijstvo na terasah in prisojnih pobočjih hribovitih predelov.** Na hribovitih predelih MOL je poleg živinoreje najpogostejša kmetijska dejavnost pridelava sadja in kostanja. Če primerjamo povprečno velikost KMG v Sloveniji (7 ha) in na območju LAS Sožitje (5,4 ha), je ta na preučevanem območju manjša, še posebej to velja za zemljišča v občinah Škofljica in Ljubljana. Velikostni razred kmetij kaže na **razdrobljenost in majhnost kmetij.** Na območju se nahaja 52 kmetij, ki prakticirajo ekološko pridelavo na skupno 654 ha zemljišč. Največ ekoloških kmetij je v Ljubljani. Največji **delež ekoloških površin** pa je v Občini Ig. To lahko pripišemo temu, da se veliko kmetijskih površin v tej občini nahaja na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje, kjer so določene omejitve pri kmetijski rabi. Ta mora biti seveda usklajena z Uredbo KP, ki se nanaša na kmetovanje. Zaradi **biotske**

²⁰ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, junij 2023.

pestrosti je namreč pomembno, da se na tem območju prakticira trajnostne načine kmetovanja.

občina	število KMG	povprečna velikost KMG (ha)	število ekoloških kmetij	skupna velikost ekoloških površin (ha)
Grosuplje	776	6	6	21
Ig	431	6	8	142
Ljubljana	1731	5	33	355
Škofljica	282	4,5	5	136
LAS Sožitje	1451	5,4	52	654

Tabela 7: Število kmetijskih gospodarstev (KMG), povprečna velikost KMG, povprečna starost nosilca KMG, število ekoloških kmetij in skupna velikost kmetijskih zemljišč, kjer se izvaja ekološka pridelava (april 2023, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano).

Graf 3: Dejanska raba kmetijskih in gozdnih zemljišč na območju LAS Sožitje med mestom in podeželjem (april 2023, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano).

Rečemo lahko, da je delež njivskih površin, glede na rabo vseh kmetijskih zemljišč (Graf 3) na ravni slovenskega povprečja (okoli 35 %). Delež travniških površin je s svojimi več kot 60 % precej večji od slovenskega povprečja. 20 % od vseh travniških površin predstavljajo barjanski travniki, ki so prisotni v vseh štirih občinah, v največji meri na območju občine Ig. Izrazito odstopa podatek o deležu trajnih nasadov, ki je pod slovenskim povprečjem. Po eni strani to pomeni, da naravni pogoji za trajne nasade niso ravno najbolj primerni, po drugi strani pa to predstavlja velik neizkoriščen potencial, predvsem sadjarstvo na hribovitih območjih. Dober primer možnosti razvoja sadjarstva je prisoten na jugovzhodnem podeželskem delu MOL, kjer poteka Sadna cesta med Javorom in Jančami.

Glavna kmetijska panoga je živinoreja, prevladuje mlečna in mesna govedoreja. Med poljedelskimi kulturami se tako za potrebe živinoreje pridelava veliko silažne koruze. Vse bolj se **razvija pridelovanje zelenjave, predvsem na območju Ljubljane, saj je tu največji tržni potencial zaradi številčnega prebivalstva in možnosti prodaje na številnih tržnicah v Ljubljani in v krajevnih občinskih središčih na območju LAS Sožitje.**

Kmetije so imele na območju aprila 2023 skupno registriranih **433 dopolnilnih dejavnosti**. Največ jih ima registrirano dejavnost vzdrževanja cest in pluženja snega ter storitev dela s traktorjem in drugo strojno opremo (72 KMG). Na območju MOL se 28 kmetij ukvarja s predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave, 13 s proizvodnjo sadnih in zelenjavnih sokov, 12 s proizvodnjo moke in mlevskih izdelkov, 7 s proizvodnjo kisa in 7 s predelavo gozdnih sadežev.

Na območju občin Grosuplje, Ig in Škofljica je registriranih veliko dopolnilnih dejavnosti, ki se ukvarjajo z lesom (sečnja, spravilo lesa, izdelava drv in lesnih sekancev, izdelava enostavnih izdelkov in lesa, žaganje in skobljanje lesa). Območje LAS Sožitje je namreč dokaj bogato pokrito z gozdovi (med 40 % in 60 % ozemlja). Poleg proizvodne vloge, ki tem kmetijam ponuja dodaten zaslužek, pa je pomembna tudi družbena in ekološka vloga gozdov. Rožnik s Šišenskim hribom in Golovec s Grajskih hribom imata tudi izreden družbeni pomen, saj predstavljata lokalnemu prebivalstvu zelen prostor za rekreacijo in druženj. Iz tega vidika so zelo pomembni gozdovi tudi v ostalih treh občinah.²¹

S samim naravnim prostorom sta tesno povezani tudi panogi **lov in ribolov**, ki sta bili izpostavljeni na delavnicah za pripravo SLR. Vsaka izmed občin LAS ima vsaj 1 lovsko družino. Ribiški družini sta na območju dve: RD Grosuplje in RD Vevče (MOL).²²

3.2.4. Turizem

Za območje LAS Sožitje ima **turizem velik pomen**, saj je Ljubljana ena glavnih turističnih točk v Sloveniji. **Mesto tvori zaokroženo turistično destinacijo**, ki ima vse ključne elemente za konkurenčen nastop na mednarodnem turističnem trgu. Zaradi središčne lege v državi je iz vseh smeri dobro dostopna in predstavlja **mesto nastanitve** za odkrivanje še ostalih turističnih zanimivosti Slovenije. Leta 2022 je zabeležila skoraj 2 milijona prenočitev. Ljubljano je leta 2022 obiskalo 922.673 turistov (od te številke je bilo zgolj okoli 10 % domačih gostov). Za primerjavo, leta 2019 (torej še pred pandemijo in drastičnim upadom turističnih tokov) je Ljubljano obiskalo 1.127.904 turistov, prenočilo pa je 98.255 domačih in 2.129.414 tujih gostov.

Ljubljana je obkrožena z zelenim podeželjem. Zaradi bližine in dobrih povezav imajo tudi ostale tri občine ogromen turistični potencial, ki pa še ni tako dobro izkoriščen, saj v njeni okolici prevladuje le pohodništvo in enodnevni turizem.

Večina namestitvenih zmogljivosti je lociranih v Ljubljani. Na območju MOL je 44 hotelov (24 v središču mesta, 20 izven središča). Grosuplje ima en hotel in 9 manjših gostišč ali apartmajev, v Škofljici je prav tako en hotel in štirje manjši objekti, na Igu pa gostje lahko prenočijo v treh manjših turističnih objektih. Grosuplje je leta 2022 zabeležilo 20.319, Škofljica 5.461, Ig pa 3.999 prenočitev. Skozi vsa leta je več tujih gostov, ki prenočijo, z izjemo leta 2020, ko je bilo zaradi pandemije Covid-19 in koriščenja turističnih bonov, domačih gostov skoraj toliko kot tujih.²³

²¹ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, junij 2023.

²² Lovska zveza Slovenije, <https://www.lovska-zveza.si/lzs/organiziranost/>, oktober 2023.

²³ Statistični urad Republike Slovenije, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>, junij 2023.

Poleg navedenih nastanitev obstaja možnost bivanja na kmetijah, ki nudijo sobe/apartmaje. V občini Grosuplje je le 1 registrirani tovrstni ponudnik, v občini Ig 2 in MOL 4.²⁴

Ob pregledu občinskih ali turistično dostopnih spletnih strani je vidno, da so podatki glede celotne ponudbe nepopolni.

Gostinska ponudba je na določenih krajih velika in dobra, v določenih krajih, ki imajo večji turistični potencial pa šibka ali manj kakovostna, pogosto z pomanjkljivo lokalno ponudbo.

Občina	Restavracije in gostilne	Okrepčevalnice in podobni obrati	Slaščičarne in kavarne	Začasen gostinski obrat	Turistični kmetiji z gostinsko ponudbo	Strežba pijače
Grosuplje	14	10	5	1	0	21
Ig	6	3	2	0	0	5
MOL	562	194	102	34	7	422
Škofljica	9	2	6	0	0	12

Tabela 8: Prikaz št. ponudnikov, ki strežejo hrano in pijačo (gostinske dejavnosti, strežbe pijač ipd.) (Vir podatkov: Ajpes, oktober 2023)

Smiselno bi bilo **povezati različne lokalne akterje in ustvariti pogoje za boljše trženje in promocijo turistične ponudbe na podeželju, izven naselja Ljubljane**. Vzhodni gričevnati predel Ljubljane ponuja številne dogodke povezane z **lokalno ponudbo** (sadna cesta na Jančah ponuja kostanjeve in jagodne nedelje), urejene so pohodne poti (npr. Ostrovrharjeva pohodna pot), vzpostavljene so turistične kmetije. Grosuplje ponuja naslednje možne turistične zanimivosti: KP Radensko polje, Tabor nad Cerovim, Vodomčev gaj, Žabja hiša, Županova jama. V Škofljici so zanimivi Dvorec Lisičje, kamnolom z jezerom blizu Pleš, številna stara vaška jedra z lokalnimi znamenitostmi in Orle, ki je s svojo lokacijo in gostilnico priljubljena izletniška točka. Občina Ig je znana po mostiščarjih in ohranjeni naravi, ki ponuja številne izletniške točke, posebej za domače goste v poletni sezoni (Morostig - hiša narave in kolišč, lški Vintgar, Krim, ribniki v dolini Drage in Kurešček, ki je pomembna romarska točka).

Skozi vse občine je označenih in urejenih **veliko pešpoti in kolesarskih poti**, katere bi bilo smiselno **vkjučiti v turistično ponudbo skupaj z Ljubljano in tako gostom ponuditi odkrivanje kulture na podeželju in lepo ohranjene naravne dediščine na bolj rekreativen način**.²⁵

3.2.5. Naravna in kulturna dediščina

Naravno okolja vseh štirih občin obsega **zelo različne habitate od kraških in hribovitih predelov preko gozdov do močvirnih ravnin**. Posamezni otočki tovrstnega okolja v bližini naselij, še posebej v okolici Ljubljane, so priljubljene izletniške točke in zato dokaj obremenjeni. Predvsem **v ravninskih predelih je naravno okolje precej razdrobljeno, zaradi goste poselitve**. Največjo grožnjo naravnemu okolju predstavljata urbanizacija in suburbanizacija.

Na območju LAS Sožitje se nahaja kar nekaj naravovarstveno pomembnih območij:

²⁴ Ajpes, <https://www.ajpes.si/>, oktober 2023.

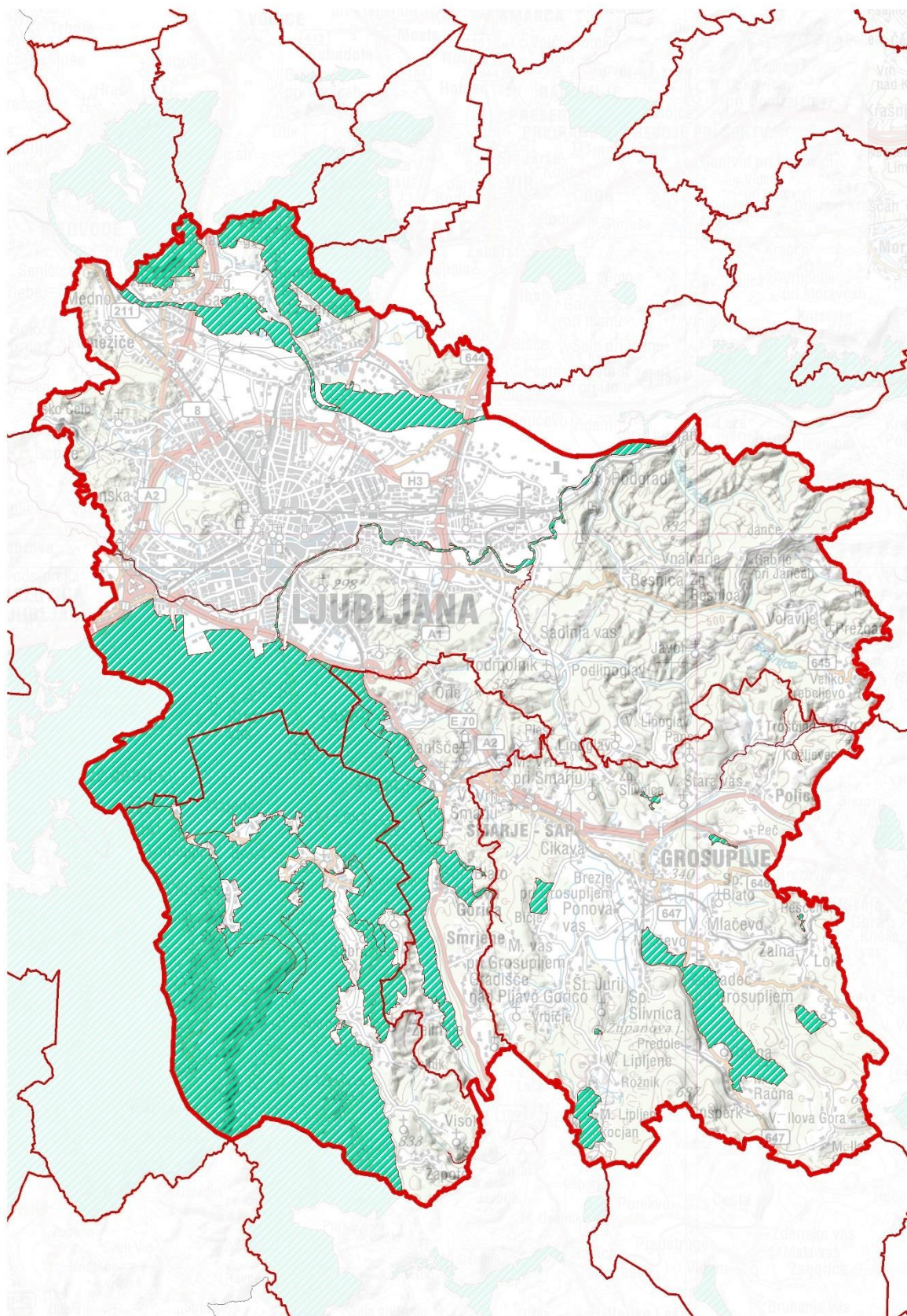
²⁵ Visit Grosuplje, <https://visitgrosuplje.si/>, junij 2023; Občina Ig, <https://www.obcina-ig.si/predstavitev/turisticne-karte/>, junij 2023; Občina Škofljica, <https://www.skofljica.si/objava/760534>, junij 2023; Visit Ljubljana, <https://www.visitljubljana.com/si/obiskovalci/>, junij 2023.

- **Zavarovana območja:** Krajinski park Ljubljansko barje (Ig, MOL, Škofljica), Krajinski park Radensko polje (Grosuplje), Potok Bičje in močvirski biotopi (Grosuplje), Zatočna jama-Viršnica-Lazarjeva jama (Grosuplje), Koslerjev gozd-Koslerjeva gošča (Ig), Iški morost (Ig), Ribniki v dolini Drage pri Igu (Ig), Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib (MOL), Zajčja dobrava (MOL), Polhograjski Dolomiti (MOL), Fužine (MOL), Strajanov breg (Škofljica);
- **Natura 2000:** Ljubljansko barje (Ig, MOL, Škofljica), Črna dolina pri Grosuplju (Grosuplje), Duplica (Grosuplje), Veliki potok (Grosuplje), Stržene luže (Grosuplje), Županova jama (Grosuplje), Radensko polje (Grosuplje), Lučka jama (Grosuplje), Škocjan (Grosuplje), Breg pri Mali Loki (Grosuplje), Sava-Medvode-Kresnice (MOL), Rašica (MOL), Šmarna gora (MOL), Ljubljanica-Gradaščica-Mali Graben (MOL);
- **Naravne vrednote:**
Občina Grosuplje: Močila, Krokariča – ponikalnica, Velike Lipljene - nahajališče fosilov, Podlomščica – izvir, Radensko polje, Radensko polje - estavele na zahodnem robu, Kopanj, Novljanovo retje, Zatočna jama - Viršnica - Lazarjeva jama, Lučki dol – uvala, Lučki dol - izvorni zatrep, Dobravka, Srednice, Bičje, Črna dolina, Gajniče - Tlake - mokrotna dolina, Brinovec – ponikalnica, Veliki potok – mokrišča, Višnjica - zgornji tok;
Občina Ig: Iški vršaj, Mostišče, Koslerjeva gošča, Draga pri Igu – ribniki, Iška z Zalo – soteska, Iška z Zalo - gozd prepuščen naravnemu razvoju, Ščurkov potok;
MOL: Šmarna gora, Sračja dolina, Sava - od sotočja Save Bohinjke in Save Dolinke do Črnuč, Gameljščica, Nadgoriški potok - prehodno barje, Podgorica pri Črnučah - nižinski gozd, Zajčja dobrava, Vrodu, Ljubljanica, Rožnik - Šišenski hrib - Koseški boršt, Grajski grič, Rakovnik - mokrotna dolina, Podutik - osameli kras, Kižlovka, Gradolski potok, Gostinca, Štefuljev potok, Slapnica;
Občina Škofljica: Želimeljščica, Strajanov breg, Jelšje, Babna gorica, Grmez.²⁶

Poleg bogatega živalskega sveta na območju LAS gre posebna omemba **Rjavemu medvedu**, ki smo ga v 20. stoletju v Sloveniji beležili tudi na območju Rakitniške planote, Krma in v Iški.²⁷ Lokalno prebivalstvo je sicer navajeno živeti v takem okolju, vendar ga glede na njegov porast označujejo kot nezaželenega obiskovalca domov – kmetij.

²⁶ Atlas okolja, https://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso, junij 2023.

²⁷ Lovska zveza Slovenije, <https://www.lovska-zveza.si/prostozivece-zivali/sesalci/medved/>, oktober 2023.

Slika 3: Območja Nature 2000 (vir: RRA LUR).

Zaradi zgodnje poselitve, lokacije na stičišču več pomembnih poti (tudi v preteklosti) in bogate zgodovine nasploh, se območje LAS Sožitje ponaša z **bogato nesnovno in snovno kulturno dediščino**. Ta je pomembna za **krepitev identitete lokalne skupnosti**.

V register **nepremične kulturne dediščine** je na območju vpisanih 157 enot. Od teh je 68 stavb (gradovi, dvorci, cerkve, kmečke hiše, toplarji, hlevi, samostani, kašče, domačije, hiše, itd.), 47 spominskih objektov in naprav (kapelice, razpela, javni spomeniki, itd.), 4 naselja in njihovi deli, 30 arheoloških najdišč, 4 kulturne krajine (Kulturna krajina Ljubljansko barje, Ambient cerkve sv. Simona in Jude na Rudniku, dvostrani drevored ob Kolodvorski cesti v Grosupljem in Kulturna krajina Rogoče na Škofljici) in 4 drugi objekti in naprave.

V register nesnovne kulturne dediščine je na območju LAS vpisano sledeče:

- **Občina Ig**: 1 nosilec (Priprava poprtnikov gospodinj z Golega);
- **MOL**: 22 nosilcev (npr. Šentjakobsko gledališče, Vzreja čebeljih matic kranjske čebele, Trikraljevsko koledovanje, Obisk dedka Mraza, Slovenski znakovni jezik, Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Gradnja kranjskih sten, Posavsko štehanje, ...);
- **Občina Škofljica**: 4 nosilci (Izdelovanje ljubljanskih butar, Tradicionalno čevljarstvo, Izdelovanje papirnatih rož, Priprava poprtnikov gospodinj iz Škofljice).

Kulturno dediščino je treba povezovati z drugimi prostorskimi vsebinami (naravno dediščino), družbenimi storitvami (kulturna dejavnost, vzgoja in izobraževanje) in gospodarskimi panogami (turizem, obrt).

Kulturna dejavnost v Ljubljani se v veliki meri odvija v okviru profesionalnih organizacij in v številnih ustanovah. Ljubiteljska dejavnost pa se odvija v okviru številnih društev. Društva so pomembna, saj med drugim ohranjajo lokalne običaje, spodbujajo prenos znanja na mlajše generacije, povezujejo ljudi in skrbijo za promocijo podeželskega prostora. So gonilna sila raznovrstnih prireditev in pomemben člen pri razvoju turistične ponudbe. Na podeželju se kulturne dejavnosti pogosto odvijajo v kulturnih in zadružnih domovih, ponekod tudi v prostorih (podružničnih) šol ali v cerkvenih prostorih. Kulturna dejavnost nasploh je po posameznih občinah različno vtkana v življenje vseh prebivalcev in celotnega podeželskega prostora.²⁸

3.2.6. Oskrba z gospodarsko javno infrastrukturo

V **splošnem je prometna infrastruktura** območja LAS Sožitje **dobra**, vendar obstajajo **razlike, predvsem med občinskimi središči in podeželskim zaledjem**. Na dobro prometno povezanost vplivata ugodna osrednjeslovenska lega in avtocesta. Razširjeni center Ljubljane obdaja avtocestni obroč, skozi Škofljico in Grosuplje poteka avtocesta A2, Ig pa se nahaja v bližini Ljubljanskega obroča in obeh krakov avtoceste (proti Novemu mestu in Kopru). Vendar pa zaradi dnevnih migracij prihaja do zastojev ob prometnih konicah na avtocestnem obroču in regionalnih cestah – vpadnicah.

Tudi v **javnem potniškem prometu** obstajajo **razlike med občinskimi središči in bolj hribovitim podeželskim zaledjem**. Potek linij, pogostost voženj in pokritost s postajališči so dobro urejeni v mestnem naselju Ljubljana (s posameznimi drugimi naselji blizu same Ljubljane) in v občinskih središčih Grosuplja, Iga in Škofljice. Do vseh omenjenih središč občin potekajo tudi linije Ljubljanskega potniškega prometa. Naselja v bolj hribovitom delu na vzhodu

²⁸ Moja eDediščina, <https://ised.gov.si>, junij 2023.

MOL, južnem delu Iga in južnem ter severnem delu Grosuplja nimajo tako dobrega dostopa do uporabe avtobusa ali vlaka. Možnosti prevoza so tudi medkrajevni avtobusi in železnica. Pomembni sta povezavi proti Novemu mestu in Kočevju, ki se obe stikata v Grosupljem. Edina občina brez železniške povezave je Ig.

Kolesarstvo kot oblika **trajnostne mobilnosti** za potrebe dnevnih migracij na območju ni tako dobro razvito. Urejene kolesarske poti so zelo pomembne za povečanje uporabe kolesarstva kot načina prevoza do delovnega mesta. Ureditev in razvoj kolesarskih in tudi sprehajalnih poti pa so pomembne tudi v bolj oddaljenih podeželskih delih območja LAS Sožitje, predvsem ob točkah naravne in kulturne dediščine, saj vse več ljudi svoj prosti čas preživlja ravno tam.

Dejavnost oskrbe s pitno vodo na območju LAS Sožitje izvaja več javnih komunalnih podjetij. Voda se na območju dobavlja preko več centralnih javnih vodovodnih sistemov, ki ga na hribovitih predelih dopolnjuje več vaških vodnih sistemov. Na območju je več vodovarstvenih območij, ki pa so zaradi močne urbanizacije, intenzivnega kmetijstva in črnih odlagališč vedno bolj obremenjena ter vse bolj podvržena tveganju onesnaženja. Komunalna podjetja skrbijo za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda ter za ravnanje s komunalnimi odpadki na območju LAS Sožitje. Tudi tu prihaja do **razlik med urbaniimi središči in odmaknjenimi hribovitimi predeli**.²⁹

Območje je relativno dobro pokrito z elektriko in z elektronsko komunikacijskim omrežjem, ki zagotavlja priključevanje na stacionarno in mobilno telefonijo, internet in televizijo. Slabša pokritost je na posameznih bolj hribovitih delih območja LAS Sožitje.

Območje je dobro pokrito z elektronsko komunikacijskim omrežjem. Delež gospodinjstev s širokopasovnim dostopom do interneta je v vseh občinah nad 97 % - Grosuplje 97,5 %; Ig 98,6 %; MOL 99,3 %; Škofljica 98,5 %. Povprečje LAS Sožitje je 98,5 %.³⁰

Glede na karto pokritosti **mobilnega omrežja**, je le to v vseh občinah LAS Sožitje zelo dobro pokrito, z različnimi tehnologijami 5G, 4G ali 3G. Obstaja **nekaj območij**, kjer ni mobilnega omrežja oz. je **dostop omejen**. Ta območja se nahajajo na manj poseljenih, hribovitih območjih. In sicer na južnem delu Občine Ig (greben od Iške vasi do Vrbice) in na vzhodnem delu MOL (greben nad vasjo Veliki Lipoglav, območje nad Prežganjami, pri Gabrjah pri Jančah in greben nad vasjo Vnajarje).³¹

Ureditev javne infrastrukture ni upravičeno do sofinanciranja iz sklada LEADER/CLLD.

²⁹ Atlas okolja, https://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso, junij 2023.

³⁰ GOV.SI, <https://www.gov.si/novice/2021-07-26-8000-gospodinjstev-iz-29-obcin-končno-do-sirokopasovne-infrastrukture/>, junij 2023.

³¹ Geoportal AKOS, <https://gis.akos-rs.si/>, junij 2023.

4. Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

4.1. SWOT-analiza

Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti območja za izvajanje SLR (SWOT analiza) **izhajajo iz poglobljene analize stanja območja** z vidika naravnih, okoljskih, prostorskih, družbenih in gospodarskih značilnosti, *pregleda občinskih in regionalnih razvojnih dokumentov in študij ter sodelovanja širše lokalne skupnosti na delavnicah s to tematiko*. Osnutek in predlog SWOT analize sta bila usklajevana z vsemi štiri občinami in zainteresirano javnostjo na sedmih javnih delavnicah. V nadaljevanju podajamo povzetek SWOT analize, iz katere izhajajo potrebe območja in v nadaljevanju tematski sklopi SLR LAS, na katerih bomo delovali preko ustvarjenih ukrepov, ki so usklajeni in merljivi preko izbranih kazalnikov skladov EKTRP in ESRR. Določene točke SWOT analize so težko preverljive z analizo stanja, vendar so plod izkušenj lokalnih akterjev, ocenjevanja pomembnosti le teh s strani udeležencev delavnic in temeljijo na podlagi prejšnje programske perspektive.

PREDNOSTI

- + bogata naravna in kulturna (snovna – nesnovna) dediščina
- + bližina prestolnice in dobra povezanost s sosednjimi občinami
- + veliko število društev – aktivno podeželje (ohranjanje podeželja)
- + gospodarsko razvito okolje (veliko podjetij in delovnih mest) in podporno za obrtnike
- + potencialna na različnih področjih (tudi različne oblike turizma)
- + mladim prijazno okolje (mlade družine – priseljevanje)
- + znanje prebivalstva
- + rezervirana območja za šport
- + ponekod dobra gostinska ponudba
- + veliko kmetij
- + lov in ribolov
- + medgeneracijsko vključevanje (npr. prevozi za starejše)
- + pripravljenost na spremembe

SLABOSTI

- šibka turistična ponudba (pomanjkanje: nastanitve, gostišča (konec tedna), obnove infrastrukture, lokalnih produktov, neprepoznavnost in neuporabnost naravne – kulturne dediščine)
- slaba splošna in prometna infrastruktura (ceste, javni prevoz, turistične povezave, parkirna mesta, voda, komunala, internet, trgovine, storitvena dejavnost, restavracije)
- pomanjkanje strokovnega kadra na področju turizma, kulture, gospodarstva, kmetijstva in športa ter površin za skupen razvoj (izobraževanje)
- pasivnost, zaradi omejitev (varstvo okolja in kulturne dediščine)
- pomanjkanje prostora za medgeneracijsko sodelovanje
- ni razvoja v kmetijstvu (premalo inovativnosti, pomanjkanje poslovne organizacije, neizkoriščena vrednost prehrabnih produktov, Natura 2000)
- bližina Ljubljane, ki ima infrastrukturo za mlade in kulturo (ni potrebe za lokalno aktivnost)
- razdrobljena poseljenost – razdrobljenost zemljišč
- slaba vključenost prišlekov (Slovenci in tujci)

- medvedi
- odhajanje mladih na območjih slabe infrastrukture
- prevelika centralizacija občinskih služb

PRILOŽNOSTI

- + razvoj turizma (izletniški, kmečki, verski, pohodniški, kolesarski, vezan na kulturno in naravno dediščino, kulinarčni, konjenišvo) na višji ravni (izobraževanje, organizacija) z možnostjo nastanitve in gostinstva
- + medsektorsko povezovanje in povezovanje prebivalstva, društev, gospodarstva - tudi s sosednjimi občinami (mestna) in LASi
- + ohranjanje in oživljanje kulturne dediščine (dejavnosti, običaji, zgodbe,...) in z njo ob roki ustvarjanje sodobne kulture (tudi za prepoznavnost okolja in vključevanje mladih)
- + lokalna samooskrba in boljše trženje kmetijskih pridelkov in proizvodov tudi zunaj meja občin
- + razvoj prepoznavne gostinske dejavnosti
- + ohranjanje naravne dediščine
- + večja vključenost ranljivih skupin (invalidi, stari, Romi,...) – druženja, prostori, dostopi, socialno podjetništvo in delo na kmetiji
- + ohranjanje avtohtonih sort in pasem
- + razvoj podjetništva – »start up-i« (podporno okolje za družbeno odgovorno podjetništvo)
- + digitalizacija storitev
- + izobraževanja (različne panoge in vsebine, društva, OŠ)

NEVARNOSTI

- neusklajen razvoj - neusklajenost interesov (npr. turizem)
- finančna obremenitev (stiska) pri zalaganju sredstev za projekt
- rast prometne obremenitve in zastojev (prometna varnost)
- neuresničitev dobrih projektnih idej - slabo znanje s področja prijav in vodenja projektov
- uničenje biotske raznovrstnosti in zamiranje avtohtonih pasem
- nezmožnost obojestranskega prilagajanja (omejitve Natura 2000 – kmetijstvo ipd.)
- gradnja na kvalitetnih kmetijskih zemljiščih
- pretirano priseljevanje (preobremenjena infrastruktura)
- nezanimanje mladih za okolico in razvoj podeželja – odseljevanje, pomanjkanje delovne sile in članov v društvih
- slabša povezanost in sodelovanje (medgeneracijska, priseljenci, itd.)
- propadanje snovne in nesnovne kulturne dediščine
- nekonkurenčnost na trgu (kmetijski izdelki)
- Izginotje gospodarskih panog
- Medkulturne razlike (Romi, manjšine)
- Podnebne spremembe
- Staranje prebivalstva
- Inflacija, vojne, energetske krize

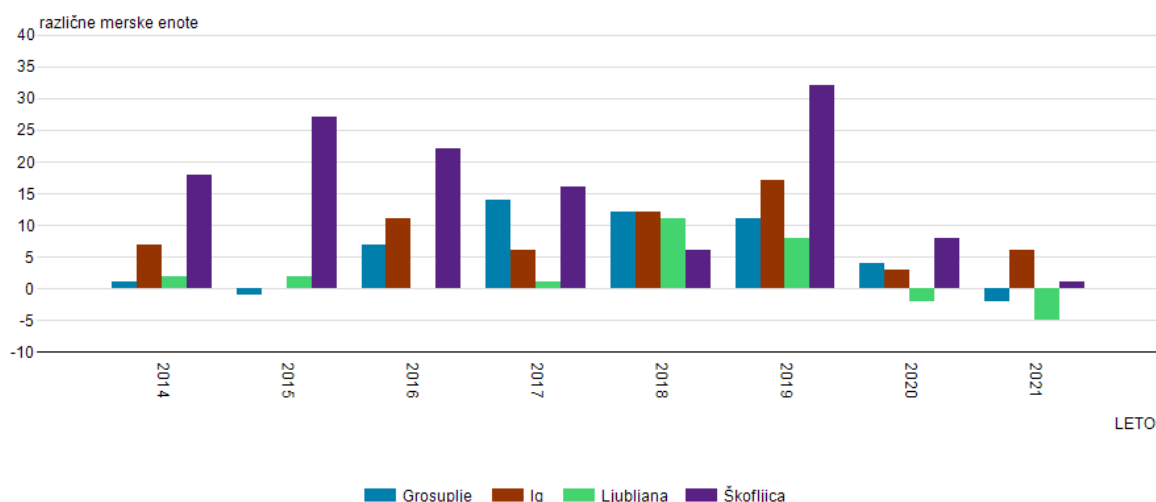
4.2. Potrebe in potencial območja

V nadaljevanju so opredeljene **razvojne potrebe in možnosti območja LAS Sožitje**, izvedljive znotraj okvirjev orodja CLLD. **Razvojne potrebe in možnosti območja LAS so bile prepoznane na podlagi analize obstoječega stanja na območju LAS Sožitje, SWOT analize in izraženih potreb ter pobud lokalne skupnosti na sedmih javnih delavnicah.** Na delavnicah so sodelovali različni deležniki, ki živijo ali delujejo na območju LAS iz **javnega, gospodarskega in zasebnega sektorja**. To so predstavniki občin, lokalnih društev, posamezniki, predstavniki podjetij, mladi, ženske, starejši, ...

Zaradi **intervencijske logike** so **potrebe in potenciali povezani v tri tematske sklope**, ki so med seboj tudi smiselno in logično prepletajo kot **po vzoru pametnih vasi**. **Iz potreb v nadaljevanju izhajajo ukrepi, katerih rezultati bodo preko operacij izraženi in merjeni tudi v vrednosti izbranih in predpisanih kazalnikov.** Vsebine, ki so upravičene iz **drugih intervencij SN 2023-2027**, se bodo **lahko izvajale samo v operacijah z dodano vrednostjo in bodo hkrati skladne s potrebami SLR.**

Ustvarjati privlačno bivalno okolje

Zaradi bližine prestolnice in razvoja manjših mestnih jeder je za to območje značilen preplet urbanega in podeželskega okolja. Podoba bivanja v naravi v bližini večjih mest je privlačna za stanovanjsko novogradnjo in s tem povišan pritok priseljencev. Na območju narašča trend selitvenega prirasta prebivalstva, zaradi česar je pod močnim pritiskom prometna, komunalna, okoljska in javna infrastruktura.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Graf 4: Selitveno gibanje prebivalstva (vir podatkov: Statistični urad Republike Slovenije, julij 2023).

Kljub stalnim priselitvam se indeks staranja prebivalstva stalno povečuje, kar opozarja na potrebo po prilagajanju nastalim razmeram – zagotavljanje dostopnosti, vključenosti, omogočane medgeneracijskega povezovanja in oskrbe.

Staranje kmečkega prebivalstva je velik izziv tudi na območju LAS Sožitje. To vodi do propadanja manjših kmetij in posledično do spreminjanja krajine in sestave prebivalstva. Obdelovalne površine se zaraščajo ali spreminjajo v monokulturna kmetijska zemljišča večjih kmetij ali v pozidane površine. Opaziti je krčenje zelenih in kmetijskih površin ter s tem

povezano izgubo krajinskih značilnosti območja, podeželskega načina življenja in kulturne dediščine, kar je v strmem porastu že nekaj desetletij, zato društva na tem področju s svojim prostovoljnim delom vlagajo veliko truda za ohranjanje kulturnih vsebin, a s krajino je drugače. Medgeneracijsko povezovanje ohranja vrednote, predaja znanje in skrb za okolico.

Natrpni urniki in dnevne migracije močno prispevajo k smotrni izrabi našega časa, zato mnogo ljudi išče mir in počitek, s čimer je vpetosti v dodatne lokalne aktivnosti manj. S krepitvijo individualnega načina življenja se lahko krepí občutek ne pripadnosti okolju, zmanjša stik in kvaliteta sporazumevanja med ljudmi, kar se pri naslednjih generacijah kaže kot nezanimanje – neaktivnost. Tu pa se odpira še vprašanje kvalitetnega preživljanja redkega prostega časa mladih, ki so izpostavljeni nezdravemu življenjskemu slogu (pretiranemu sedenju in ekranom), kar se kaže v zmanjšanih fizičnih sposobnostih otrok in povečani telesni teži.

Iz popisa stanja in SWOT analize s terena se na področju **Ustvariti privlačno bivalno okolje** pokažejo **4 glavne potrebe**:

1. Vzpostaviti primerne prostore za potrebe delovanja društev in spontano druženje (ustrezni tudi za starejše in invalide).
2. Povečati obseg vključenih ranljivih skupin v družbo (predvsem mladih in starejših prebivalcev, invalidov in tujcev).
3. Krepiti socialno vključenost prebivalstva preko medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj.
4. Spodbujati različne oblike trajnostne mobilnosti.

Potencial območja:

1. Preplet urbanega in podeželskega okolja z bližino Ljubljane z gosto poselitvijo.
2. Veliko zanimanje za medsektorsko in medgeneracijsko povezovanje.
3. Veliko možnosti za kulturno in družbeno udejstvovanje.
4. Nizka brezposelnost in priseljevanje mlajšega delovno aktivnega prebivalstva z razmeroma visokim življenjskim standardom.

Varstvo okolja

Za območje LAS Sožitje je značilno dobro ohranjeno naravno okolje pestrih naravnih habitatov z visokim deležem območij Natura 2000. Na območju se nahajajo Krajinski park Ljubljansko barje in več drugih zavarovanih območij narave in naravnih vrednot. Prav tako pa je območje bogato tudi z objekti snovne in nesnovne kulturne dediščine. Na ohranjanje naravne in kulturne dediščine so v zadnjih letih neugodno vplivali različni dejavniki – od podnebnih sprememb, ekonomske krize, pandemije do staranja prebivalstva. Odraž vsega tega je slabšanje stanja ohranjenosti objektov kulturne dediščine in območja varstva narave.

Potencial ohranjanja naravne in kulturne dediščine se kaže predvsem v aktivnem varovanju in povezovanju s turizmom. Naravno in kulturno pestro območje je priljubljena turistična destinacija mestnega prebivalstva iz Ljubljane z zaledjem in turistov iz drugih držav. Prevladuje predvsem enodnevni, izletniški in rekreativni turizem. Na območju LAS Sožitje je velika potreba po razvoju turistične ponudbe, ki je kljub potencialu zelo šibka. Primanjkuje nastanitvenih in parkirnih kapacitet. Prebivalci ga vidijo tesno povezanega z naravno in kulturno dediščino. Obstoječega je potrebno preoblikovati v trajnostnega na višji ravni, saj le to v prevelikem številu obiskov sproži pritisk na okolje. Priložnosti se kažejo v ureditvah, obnovah in nadgradnjah objektov kulturne dediščine in območij naravne dediščine ter turistične in rekreacijske infrastrukture za trajnostni turizem ob sodelovanju pristojnih državnih institucij za varstvo in ohranjanje naravne in kulturne dediščine, Občin in društev. Snovna in nesnovna kulturna

dediščina je zakladnica znanj in vir za kulturno rast, povezanost območja in gospodarski razvoj. Ohranjanje in oživljanje le te pa prispeva k aktivnosti prebivalcev, krepitvi lokalne pripadnosti, ustvarjalnosti mladih, prenos znanja in uporabo le tega v vsakdanjiku in prepoznavnosti okolja navzven, saj izvira iz lokalnega (naravnega) območja.

Izredno pomemben je tudi **dvig ravni družbene ozaveščenosti** lokalnega prebivalstva o pomembnosti varstva narave in okolja, s poudarkom na trajnostnem načinu življenja za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter za ohranjanje in izboljšanje lokalne biodiverzitete.

Iz popisa stanja in SWOT analize s terena se na področju **Varstvo okolja** se kažeta 2 **glavni potrebi**:

5. Varovati biotsko pestrost, krajino in kulturno dediščino.
6. Spodbujati trajnostni razvoj ter blažiti podnebne spremembe in prilagajanje nanje.

Potencial območja:

1. Naravovarstveno pomembna območja z relativno dobro ohranjenostjo.
2. Številni objekti nepremične kulturne dediščine in nesnovna kulturna dediščina.
3. Aktivno varovanje naravne in kulturne dediščine preko povezovanja s turizmom.

Trajnostni razvoj podeželja

Območje se nahaja v Osrednjeslovenski statistični regiji, gospodarsko najbolj razviti slovenski regiji, ki je hkrati tudi gospodarsko središče države. Območje LAS Sožitje predstavlja suburbano zaledje Ljubljane. Prestolnica predstavlja dnevni cilj migracij velikega odstotka aktivnega delovnega prebivalstva območja LAS Sožitje.

Območje LAS Sožitje tvorijo osrednji ravninski deli in obrobna hribovja. Medtem ko so ravninska občinska središča in ostala naselja bolje opremljena s komunalno, energetsko in telekomunikacijsko infrastrukturo, je infrastrukturna opremljenost naselij hribovitega dela pomanjkljiva. To se kaže tudi na področju osnovnih storitvenih dejavnosti.

Dobre prometne povezave omogočajo hiter pretok blaga in dostop do storitvenega trga, kar se kaže v dobri gospodarski razvitosti ravninskega območja. Pomembne industrijske cone so v različnih predelih Ljubljane, Grosupljem, Igu in Škofljici. Na celotnem območju deluje več uspešno obrtno-poslovnih in industrijskih con. Po močnem padcu gospodarske dejavnosti v ekonomski krizi se je zaposlenost v zadnjih letih občutno povečala (manjši in krajši padec je bil zaznan tudi v času pandemije), rast plač pa tudi zaradi strukturnih razlogov ostaja zmerna. Stopnja brezposelnosti je nizka, vendar na območju ostaja želja po rasti delovnih mest na podeželju in posledično razvoj podeželja z zmanjšanjem dnevnih selitev. Ljudje si želijo večjega sodelovanja med panogami in razvoj skupnih produktov, tudi butičnih.

Območje je bogato z naravnimi viri, za sedaj še neizkoriščen potencial predstavlja razvoj trajnostnih gozdno-predelovalnih in lesno-proizvodnih verig. Gospodarski razvoj in nove priložnosti za ustvarjanje delovnih mest morajo temeljiti na zelenem gospodarstvu, ki bo upoštevalo tako gospodarsko rast, kot tudi varovanje okolja in večjo socialno vključenost. Potenciali se kažejo še v spodbujanju in diverzifikaciji trajnostnega turizma in kmetijske dejavnosti, kar lahko zagotovi dodatne vire zaposlovanja in boljši dohodek.

Majhen delež kmetij se ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi, kljub interesu in povpraševanju, kmetije nudijo le osnovne pridelke. Glavna kmetijska panoga je živinoreja. Kljub velikemu povpraševanju ožjega območja in širšega trga (predvsem Ljubljane), je delež kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo s pridelavo vrtnin, sadja in poljščin, izredno majhen, skladno s tem pa je nizka tudi stopnja samooskrbe. Poleg preusmeritve kmetovanja v pridelavo vrtnin in zvišanja samooskrbe, je na območju nujen premik od ozaveščenosti prebivalstva o pomembnosti samooskrbe in kratkih transportnih poteh hrane do realizacije.

Kmetijska gospodarstva na območju med seboj niso povezana v različne oblike proizvodnega in tržnega organiziranja, ki bi omogočal koncentracijo ponudbe, načrtovanje in prilagajanje proizvodnje povpraševanju, izboljšanje trženja, optimizacijo proizvodnih stroškov ipd. Velik potencial območja se kaže v povečanju pridelka vrtnin in poljščin, uvedbi ekoloških kmetijskih praks, diverzifikaciji v dopolnilne dejavnosti na kmetijah ter združevanju proizvajalcev kmetijskih pridelkov in izdelkov v skupno znamko ter skupen nastop na trgu.

Potreben je trajnostni razvoj podeželja, ki bi prispeval k spodbujanju zaposlovanja, povezovanju in izobraževanju na področju različnih gospodarskih panog (kmetijstvo, lov – ribolov, turizem, podjetništvo, tehnologija,...) ob podpori institucionalnega okolja. Uresničevanje ciljev je v povezovanju, inovacijah, alternativni in družbeno-odgovornem delovanju za dvig samooskrbe in kakovosti, izboljšanje konkurenčnosti in prepoznavnosti lokalnih ponudnikov na trgu s pomočjo digitalizacije in vzoru pametnih vasi.

Eden izmed rezultatov povezanih gospodarskih panog je tudi turistični izdelek oz. paket storitev/proizvodov/ponudbe dogajanja. Priložnosti trajnostnega turizma se kažejo tudi v razvoju tradicionalnih domačih obrti z namenom ohranjanja in prenosa lokalnih znanj na mlajše rodove. Tradicijo in izdelke je možno oblikovati v celostne produkte z dodano zgodbo in jih tržiti, za kar je potrebno urediti ustrezna mesta in dogodke za predstavitev in prodajo proizvodov. S tem tudi izkoristiti bližino urbanega okolja.

Iz popisa stanja in SWOT analize s terena se na področju **Trajnostnega razvoja podeželja** se razberejo 4 **glavne potrebe**:

7. Spodbujati razvoj podjetništva in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
8. Spodbujati trajnostni turizem.
9. Spodbujati sodelovanje med panogami (kmetijstvo, turizem, gostinstvo, izobraževanje, ...) in tako vzpostaviti butične dejavnosti na različnih področjih.
10. Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujati oblikovanje kratkih dobavnih verig.

Potencial območja:

1. Lega v najbolj gospodarsko razviti regiji z širokom trgom za prodajo.
2. Naravna in kulturna dediščina.
3. Podeželje – narava na pragu Ljubljane, ki kot prestolnica privabi veliko turistov.

5. Opis SLR

SLR je bila pripravljena v skladu s potrebami in cilji obeh programov, vključenih v izvajanje LEADER/CLLD na območju LAS:

- a) V primeru EKSRR bo SLR LAS Sožitje med mestom in podeželjem prispevala k specifičnemu cilju SC8: **»Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«**, določenim v 6. členu Uredbe 2021/2115/EU;
- b) V primeru ESRR bo SLR LAS Sožitje med mestom in podeželjem prispevala k specifičnemu cilju 9.2: **»Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja«**, določenim v točki ii) e) prvega odstavka 3. člena Uredbe 1058/2021/EU.

Navedena cilja sta bila izhodišče in vodilo pri pripravi analize lokalnih razvojnih potreb in opredelitvi potenciala območja LAS Sožitje. Na podlagi analize in potreb območja smo oblikovali ukrepe za izvajanje SLR.

Pri oblikovanju ukrepov smo upoštevali ugotovitve Evropskega računskega sodišča (povezava: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_10/SR_Leader_SL.pdf).

Glavna dodana vrednost pristopa LEADER/CLLD je izboljššan socialni kapital na lokalnem območju, izboljšano upravljanje ter izboljšani rezultati in učinki politik v primerjavi z izvajanjem brez omenjene metode. LAS Sožitje upošteva pristop »od spodaj navzgor« za aktivno vključenost deležnikov na nižjih ravneh, ki bolje poznajo lokalne izzive in potenciale.

Dodana vrednost CLLD/LEADER za območje LAS Sožitje je doseganje navedenih ciljev z ukrepi, ki naslavljajo potrebe in izzive na podeželju, kot so npr. *socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja in podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu in drugemu sonaravnemu kmetovanju, skrb za naravno in kulturno dediščino, trajnostni turizem, samooskrba, idr.* **Dodana vrednost** ima poudarek tudi na **trajnostnih projektih**, ki izhajajo iz realnih potreb okolja, **izboljšanju socialnega kapitala, izboljšanju lokalnega upravljanja in izboljšanju rezultatov in učinkov politik**. Za **izboljšanje socialnega kapitala** je poskrbljeno s povezovanjem in spodbujanjem lokalnega prebivalstva in tako se **krepijo mreže med člani LAS** kot med neposrednimi in posrednimi upravičenci sofinanciranih operacij. Dodana vrednost LAS Sožitje je dobra **prepoznavnost** novega vodilnega partnerja, ki se kaže v povečanju članstva v tem programskem obdobju in večji udeležbi na delavnicah za pripravo SLR ter vzpostavljanju zaupanja med vsemi deležniki. **Izboljšanje lokalnega upravljanja** dosegamo s preglednimi in pravočasnimi postopki, transparentnostjo delovanja, aktivno vključenostjo LAS v pripravo operacij in spremljanjem njihove izvedbe, t.i. animacijo območja, obvladovanjem konfliktov med različnimi deležniki (javni in zasebni ter civilna družba), usposabljanjem osebja in spodbujanjem mreženja se izboljša kakovost in prepoznavnost lokalnega upravljanja. **Izboljšanje rezultatov in učinkov politik** zagotovimo s povezavami in sinergijami pri projektih, inovacijami, kolektivnimi projekti in projekti v korist skupnosti, trajnostjo in vključenostjo. Tako dosegamo boljše učinke in trajnejše rezultate za skupnost v primerjavi s projekti, ki se ne izvajajo v okviru pristopa LEADER/CLLD.

Inovativen značaj SLR LAS Sožitje se kaže z večjo podporo operacijam, ki **uvajajo nove rešitve, pristope, storitve, izdelke**,..., in hkrati **spodbuja izvedbo raznovrstnih projektov z rabo lokalnih virov in razvojem endogenih potencialov, prenosom primerov dobrih praks in prilagoditev le teh glede na zaznane potrebe območja LAS Sožitje**. Inovativen značaj prinaša vpeljevanje t.i. »**pametnih vasi**« (podeželskih skupnosti), ki za izboljšanje gospodarskih, socialnih ali okoljskih izzivov uporabljajo inovativne rešitve in digitalne tehnologije.

SLR je bila pripravljena **v skladu z drugimi relevantnimi obstoječimi strateškimi in programskimi dokumenti ter politikami:**

- Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023-2027³²
- Evropski zeleni dogovor oziroma Strategija »od vil do vilic«³³
- Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030³⁴
- Dolgoročna vizija za podeželska območja do 2040³⁵
- Listina EU o temeljnih človekovih pravicah³⁶
- Regionalnega razvojnega programa Ljubljanske urbane regije za obdobje 2021-2027³⁷
- Regionalna inovacijska strategija Ljubljanske urbane regije³⁸
- Celostna prometna strategija Ljubljanske urbane regije³⁹
- Strategija varstva in razvoja zelene infrastrukture v Ljubljanski urbani regiji⁴⁰
- Strategija razvoja kulture v Ljubljanski urbani regiji 2023-2027⁴¹
- Občinski prostorski načrti in druge razvojne strategije občin vključenih v LAS.

SLR se vsebinsko navezuje in podpira naštete dokumente in bo tako prispevala k uresničitvi njihovih socialnih, ekonomskih in/ali okoljskih ciljev in posledično tudi k celovitemu razvoju območja (podeželja in urbanih območij), da uspešnejše, odpornejše in bolj povezano.

SLR je skladna s sprejeto Dolgoročno vizijo za podeželska območja do 2040, ki opredeljuje podeželje kot zelo pomembno za proizvodnjo hrane, gozdove in proizvodnjo energije, zlasti iz obnovljivih virov, pa tudi za uresničevanje evropskega zelenega dogovora, podnebne nevtralnosti in ciljev trajnostnega razvoja; ker se podeželska območja. Vizija opredeljuje izzive in priložnosti, ki omogočajo enakomeren razvoj podeželskih območij, tako **z razvojem infrastrukture, socialnim kapitalom, izobraževanjem, vključevanjem ranljivih skupin, ohranjanjem malih kmetij, itd. S Strategijo »od vil do vilic« si deli vizijo oblikovanja pravičnega, zdravega in okolju prijaznega prehranskega sistema. Upošteva Strategijo EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030**, ki temelji na ohranjanju in obnavljanju ekosistemov in biotske raznovrstnosti, ki zagotavljajo osnovne storitve, kot so hrana, sladka voda, čisti zrak in zavetje in blažijo posledice naravnih nesreč, škodljivcev in bolezni ter pomagajo pri uravnavanju podnebja. Prav tako si deli podobne cilje kot **Regionalni razvojni program 2021–2027 Ljubljanske urbane regije**: zelena regija, ki spodbuja inovativnost, kreativnost in razvoj novih tehnologij; mednarodno uveljavljena regija poslovnih priložnosti in

³² <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>

³³ https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en

³⁴ https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

³⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/si/newsroom/news/2021/06/30-06-2021-long-term-vision-for-rural-areas-for-stronger-connected-resilient-prosperous-eu-rural-areas

³⁶ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sl:PDF>

³⁷ https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKRR/DRR/RRP-2021_2027/RRP-Osrednjeslovenske-razvojne-regije.pdf

³⁸ <https://rralur.si/wp-content/uploads/2023/01/RIS-LUR-2030-slovenska-razlicica-.pdf>

³⁹ https://rralur.si/wp-content/uploads/2020/03/CPS-LUR_november2018_0_0-1.pdf

⁴⁰ https://rralur.si/wp-content/uploads/2020/05/Strategija_ZILUR_2019_final.pdf

⁴¹ https://rralur.si/wp-content/uploads/2023/04/STRATEGIJA-KULTURE_LUR_2023_2027_sprejeta_30-03-2023.pdf

zelenih naložb; bolje povezana regija razvoj bo temeljil na povezovanju sistemov in deležnikov, ki so ključni za prehod v trajnosten razvoj (mobilnost); regija, ki utrjuje kvaliteto življenja; regija, ki zagotavlja uresničevanje pobud lokalnega okolja: spodbujanje družbeno odgovorne aktivacije endogenih potencialov regije z namenom trajnostnega razvoja in ohranjanja naravnih danosti, vitalnosti mestnih in podeželskih območij.

5.1. Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

5.1.1. Sklad ESRR

SLR bo v okviru ESRR nudila podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam, turizmu, varovanju naravne in kulturne dediščine, revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc, skrbi za starejše, mlade in druge prikrajšane skupine ter socialni vključenosti. Pri določanju ukrepov CLLD pri **ESRR** smo upoštevali:

- da morajo projekti prispevati k boljši kakovosti življenja lokalnega prebivalstva, zagotavljati ustrezno dostopnost storitev tako v urbanih središčih kot na podeželju, izboljšati področje dolgotrajne oskrbe in preventivnih zdravstvenih ukrepov, spodbujati medgeneracijsko sodelovanje, krepitev kompetenc ter skrb za prikrajšane skupine. Obenem bo območje LAS Sožitje bolj prepoznavno na področju lokalnega podjetništva, pri inovativni uporabi lokalnih virov, (eko)turizmu ter ohranjanju naravne raznolikosti in kulturne dediščine.
- da morajo projekti hkrati prispevati k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnem vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.
- da projekti, pri katerih se pričakuje sofinanciranje večje javne infrastrukture (osnovna cestna in komunalna infrastruktura) ter druge aktivnosti, ki sodijo med osnovne naloge, ki so jih v skladu z zakonom o lokalni samoupravi dolžne zagotavljati in financirati občine, niso upravičeni do sofinanciranja.

Pri oblikovanju končne vsebine ukrepov ter meril za njihov izbor in izvedbo smo upoštevali relevantne omilitvene ukrepe in v največji možni meri tudi relevantna priporočila v skladu s Celovito presojo vplivov na okolje⁴². SLR prav tako spoštuje načela enakosti spolov, enakih možnosti in nediskriminacije, Postopkovnik za zagotavljanje horizontalnega omogočitenega pogoja »Učinkovita uporaba in izvajanje Listine o temeljnih pravicah«⁴³ in Akcijski program za invalide 2022-2030⁴⁴ ter druge relevantne dokumente.

5.1.2. Sklad EKSRP

SLR bo v okviru EKSRP prispevala k naslednjim temam: socialna vključenost vseh prebivalcev na podeželju, spodbujanje zaposlovanja ter podjetništva na podeželju, razvoj osnovnih storitev, dvig kakovosti življenja, razvoj manjše infrastrukture na podeželju, razvoj koncepta Pametnih vasi, okoljske in podnebne rešitve na podeželju, spodbude ekološkemu (idr.) kmetovanju itd. SLR bo spodbujala projekte, ki bodo prispevali k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS Sožitje.

⁴² <https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027>

⁴³ https://evropskasredstva.si/app/uploads/2023/05/Postopkovnik_podpisana-verzija.pdf

⁴⁴ <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/akcijski-program-za-invalide/>

Pri prijavljenih projektih bo SLR upoštevala, da naložbe v veliko infrastrukturo niso upravičene. S SLR bodo lahko podprte manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS Sožitje ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS Sožitje. Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027, se bo lahko podprlo preko intervencije LEADER, če je bila takšna potreba prepoznana v SLR in izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja, kot je dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

5.1.3. Ukrepi SLR in izbira kazalnikov kazalniki za sklad EKSRR in ESRR

UKREP	KAZALNIKI	SKLAD	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRR/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029
Dvig kakovosti bivanja	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRR	0	800
	Število izvedenih programov/delavnic/prireditvev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR	0	10
Oživljanje podeželja	R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo	EKSRR	0	1
	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP (enota: št. prebivalcev)	EKSRR	0	700
	Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR	0	500 m ²
	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	3
	Število inovativnih partnerstev/programov za oblikovanje mreže storitev za spodbujanje ukrepov aktivnega staranja in vključevanja drugih ranljivih skupin	ESRR	0	2
	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	3
Trajnostna mobilnost	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP (enota: št. prebivalcev)	EKSRR	0	600
	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	1
Izboljšati biodiverzitetu in blažiti podnebne spremembe	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število projektov, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRR	0	2
	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	3
	Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR	0	5
Dvig usposobljenosti in pridobivanje novih veščin	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRR	0	1
	R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRR	0	1
	Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)	ESRR	0	3
Razvoj prepoznavne lokalne ponudbe	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRR	0	1
	Število podprtih lokalnih turističnih prireditvev /produktov /storitev /programov /modelov /publikacij	ESRR	0	15
	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	1

Tabela 9: Ukrepi SLR in izbira kazalnikov

Delovni sklopi izhajajoč iz potreb okolja –Intervencijska logika zasnove Ukrepov SLR in zbira kazalnikov

SKLOPI DELOVANJA	POTREBE	UKREP	KAZALNIKI	SKLAD	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRRP/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029
Ustvariti privlačno bivalno okolje	1: Vzpostaviti prostore za potrebe delovanja društev in spontano druženje (primerni tudi za starejše in invalide). 2: Povečati vključenosti ranljivih skupin v družbo, predvsem mladih in starejših prebivalcev ter invalidov. 3: Krepiti socialno vključenost preko medgeneracijskega sodelovanja in predaje znanj. 4: Spodbujati različni oblike trajnostne mobilnosti.	Dvig kakovosti bivanja	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRRP	0	800
			Število izvedenih programov/delavnic/prireditev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR	0	10
		Oživiljanje podeželja	R.40 Pametni prehod podeželskega gospodarstva: število strategij pametnih vasi, ki prejemajo podporo	EKSRRP	0	1
			R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP (enota: št. prebivalcev)	EKSRRP	0	700
			Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR	0	500 m ²
			Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	3
			Število inovativnih partnerstev/programov za oblikovanje mreže storitev za spodbujanje ukrepov aktivnega staranja in vključevanja drugih ranljivih skupin	ESRR	0	2
			Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	3
		Trajnostna mobilnost	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP (enota: št. prebivalcev)	EKSRRP	0	600
			Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	1
Varstvo okolja	5: Varovati biotsko pestrosti in kulturno ter krajinsko dediščino. 6: Blažiti podnebne spremembe in se prilagajati nanje.	Izboljšati biodiverzitetu in blažiti podnebne spremembe	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število projektov, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRRP	0	2
			Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	3
			Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR	0	5
Trajnostni razvoj podeželja	7: Spodbujati razvoj podjetništva in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. 8: Spodbujati trajnostni turizem.	Dvig usposobljenosti in pridobivanje novih veščin	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRRP	0	1
			R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRRP	0	1
			Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)	ESRR	0	3

	9: Spodbujati sodelovanje med panogami (kmetijstvo, turizem, gostinstvo, izobraževanje, ...) in tako vzpostaviti butične dejavnosti na različnih področjih. 10: Dvigniti stopnjo samooskrbe na območju in spodbujanje oblikovanja kratkih dobavnih verig.	Razvoj prepoznavne lokalne ponudbe	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRP	0	1
			Število podprtih lokalnih turističnih prireditev /produktov /storitev /programov /modelov /publikacij	ESRR	0	15
			Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	1

Tabela 10: Intervencijska logika zasnove Ukrepov SLR in zbira kazalnikov

5.1.4. Opis ukrepov

1) Dvig kakovosti bivanja

Tematski sklop:	Ustvariti privlačno bivalno okolje
Potrebe:	1., 2., 3., 4.
Kazalniki EKSRP:	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo
Kazalniki ESRR:	Število izvedenih programov/delavnic/prireditve/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Z ukrepom bodo podprte aktivnosti, ki prispevajo k večji vključenosti prebivalstva v lokalno dogajanje, medsebojno povezovanje, krepijo občutek pripadnosti in skrbi za okolje. To še posebej velja za mladino in starejšo populacijo, ki ni več zaposlena. Spodbujanje druženja bo pripomoglo k večji ustvarjalnosti, inovativnosti in zdravi aktivni skupnosti.

Koncept pametnih vasi, ki sloni na uporabi digitalnih tehnologij in inovativnih rešitev, lahko bistveno pripomore k ustvarjanju privlačnega bivalnega okolja, saj omogoča številne storitve, ki so bile tradicionalno vezane na urbana okolja. Z digitalizacijo številnih vsakodnevnih opravkov se manjša izoliranost podeželja in povečuje število storitev, ki so v pametnih skupnostih širše in lažje dostopne.

Cilji: Vzpostaviti medgeneracijsko sodelovanje, socialno vključenost prebivalcev in različne storitve po konceptu »pametnih vasi«.

SLR za **LAS Sožitje kot ranljive skupine** prepoznava **otroke in mlade do 29 let, starejše nad 65 let, invalide, osebe s posebnimi potrebami in tujce**.

V okviru ukrepa bodo podprti predvsem projekti, ki bodo obravnavali:

- aktivno vlogo mladostnikov in starejših v družbi,
- medgeneracijsko solidarnost, sodelovanje in prenos znanja ter kompetenc,
- storitve varstva otrok, starostnikov in oseb s posebnimi potrebami,
- ustvarjanje inovativnih partnerstev in mrež ter deinstitutionalizacijo pomoči in nudenje različnih storitev na domu za različne ranljive skupine (predvsem starostnike, invalide in osebe s težavami v duševnem razvoju),
- vseživljenjsko učenje in aktivno staranje,
- vključevanje oseb s posebnimi potrebami v rekreacijske, turistične, kmetijske, podjetniške in rokodelske dejavnosti na območju,
- aktivno preživljanje prostega časa mladih na območju LAS,
- dvigovanje strpnosti do drugačnih,
- vključevanje in seznanjanje priseljencev (tujci) z vsebinami – vrednotami lokalnega okolja,
- pomoč revnim in socialno šibkim in
- prostovoljstvo na ravni ranljivih skupin.

2) Oživljanje podeželja

Tematski sklop:	Ustvariti privlačno bivalno okolje
Potrebe:	1., 2., 3., 4.
Kazalniki EKSRRP:	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP
Kazalniki ESRR:	- Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo - Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga - Število inovativnih partnerstev/programov za oblikovanje mreže storitev za spodbujanje ukrepov aktivnega staranja in vključevanja drugih ranljivih skupin - Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Da zadostimo potrebam okolja za dvig kakovosti bivanja in krepitev lokalne identitete, bo potrebno *oživljanje podeželja z razvojem infrastrukture in programskih vsebin*. Za krepitev lokalne identitete so ključnega pomena urejena in živa središča (oziroma lokacije srečanj), ki omogočajo *socialno vključenost in sodelovanje vseh predstavnikov družbe*. Priložnosti se kažejo predvsem v ureditvi privlačnih in ustrezno opremljenih javnih in zasebnih odprtih in zaprtih prostorov za druženje ter poti v in izven naselij z ustrezno vsebino za zmanjševanje socialnih in medgeneracijskih razlik ter izboljšanje telesnega in duševnega počutja (tj. zdravja). Z vnosom dodatne vrednosti na območje vzpostavljene/nadgrajene infrastrukture (izvedbo programov/delavnic/izobraževanj,...) se kaže *možnost za večjo vključenost priseljencev, mladih, starih in vseh ostalih v lokalno dogajanje*. S postopnim *večanjem* svoje prisotnosti se večja aktivna vključenost in *zanimanje za lokalno okolje in zmanjša odhajanje mladine v večja središča*. Z izgradnjo in nadgradnjo manjše okoljske infrastrukture želimo dopolniti in nadgraditi pomanjkljivo razvito javno infrastrukturo ter zagotoviti razvoj decentraliziranih storitev splošnega interesa ob upoštevanju krajevnih posebnosti. Pri tem lahko bistveno vlogo odigra tudi uporaba *digitalnih tehnologij in inovativnih rešitev*, ki omogočata razvoj in napredek na podeželju ter izboljšujeta kakovost življenja prebivalcev.

Cilji: Z opisanim želimo ljudem omogočiti čim bolj raznolike in vsem dostopne možnosti zdravega preživljanja prostega časa, predvsem preko športnih, rekreativnih in preventivnih programov in dejavnosti ter spremljajoče infrastrukture. Spodbujali bomo organizirane dejavnosti, ki se izvajajo s pomočjo izkušenih vaditeljev, športnih organizacij in društev ter tudi neorganizirane možnosti športnega udejstvovanja, predvsem v odprtem prostoru in naravnem okolju (npr. kolesarjenje, hoja in pohodništvo, jahanje, ipd.).

Ukrep je namenjen tudi zagotovitvi pogojev za izvajanje in razvoj kulturnega ustvarjanja in ohranjanje kulturne dediščine lokalnega okolja. Udeleženci delavnic priložnosti za razvoj med drugim vidijo tudi v povezovanju med nepremično in nesnovno kulturno dediščino s sodobno umetnostjo. LAS Sožitje želi ohranjati in spodbuditi razvoj obstoječe materialne in nematerialne kulturne dediščine. To velja zlasti za tradicionalne načine oblikovanja kulturne krajine ter arhitekturno in umetnostno-zgodovinsko dediščino, vključno s tradicionalnimi in trajnostnimi načini obdelave v kmetijstvu, gozdarstvu, obrti in industriji. Prav tako pa bo podpora namenjena

tudi sodobni kulturi in umetniškemu ustvarjanju v vseh izraznih oblikah (književnost, glasba, ples, likovna umetnost, gledališče, film itd.). Zavedamo se, da je za razvoj podeželja in ohranjanje prebivalstva na podeželju ključnega pomena prav kultura, saj krepi lokalno identiteto oziroma pripadnost lokalnega prebivalstva svojemu kraju.

V sklopu ukrepa bodo podprti projekti, ki bodo:

- zagotavljali razvoj in ponudbo raznolikih dejavnosti ter izgradnjo z njimi povezane infrastrukture,
- dopolnjevali javno dostopno športno in rekreacijsko ponudbo in programe na območju,
- širili program kulturnega ustvarjanja in izvajanja kulturnih prireditev na območju,
- ohranjali in negovali lokalne šege in navade ter krajevna in ledinska imena,
- vključevali obnovo in revitalizacijo kulturne dediščine,
- podpirali postavitve in vzdrževanje etnoloških zbirk in drugih muzejskih vsebin,
- vključevali razvoj in spodbujanje vseh oblik kulturnega in umetniškega ustvarjanja,
- pripomogli k ustvarjanju prijaznega in vključujočega življenjskega okolja za ljudi z različnimi oblikami oviranosti,
- spodbujali razvoj storitvene obrti (optika, čevljarstvo, urarstvo, servis koles ipd.),
- omogočali naložbe v izgradnjo in nadgradnjo manjše javne lokalne infrastrukture,
- omogočali prenovu in regeneracijo središč naselij ter degradiranih površin.

3) Trajnostna mobilnost

Tematski sklop:	Ustvariti privlačno bivalno okolje
Potrebe:	4.
Kazalniki EKSRP:	R.41 Povezovanje evropskega podeželja: delež podeželskega prebivalstva, ki ima koristi od boljšega dostopa do storitev in infrastrukture zaradi podpore iz SKP
Kazalniki ESRR:	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Urejanje pešpoti, kolesarskih stez in drugih alternativnih inovativnih oblik skupnega ali lastnega prevoza v skladu s skrbjo za varnost in okolje je del trajnostne mobilnosti, ki dviguje kakovost bivanja, koristi javnemu zdravju, socialni pravičnosti in v določenih primerih tudi lokalnemu gospodarstvu. Zaradi bližine glavnega mesta so prometne povezave in javni prevoz na območju LAS Sožitje od glavnih središč dalje relativno dobro razviti. Značilna razpršena gradnja pa narekuje vezanost na lastni prevoz. Slaba stran bližine glavnega mesta je velika prometna obremenjenost in vsakodnevne gneče na cestah. Malo slabša je povezanost med posameznimi občinami. Veliko prebivalcev območja se na delo vsakodnevno vozi v Ljubljano, zato je prisoten močan interes za *izgradnjo oziroma ureditev boljših daljinskih kolesarskih stez*.

Cilji: Ozaveščanje prebivalcev in vzpostavitev novih načinov mobilnosti za premagovanje krajših razdalj pri opravljanju opravkov (peš, s kolesom, skirojem, deljenim prevozom ipd.).

LAS Sožitje bo podpiral aktivnosti povezane s spodbujanjem prehoda na trajnostne in pametne mobilnosti vezane na razvoj alternativnih načinov potovanja, ki ne vključujejo avtomobilov (razen če gre za skupno uporabo) ter multimodalni promet. Podprti bodo projekti, ki bodo usmerjeni v spreminjanje potovalnih navad ljudi in tako spodbujali aktiven življenjski slog.

Podprti bodo projekti, ki bodo:

- omogočali okolju prijazno mobilnost tako v urbanem kot podeželskem okolju (mreža kolesarskih poti, mobilnostne kooperative ipd.),
- spodbujali trajnostne oblike turizma in rekreacije vključno z zagotavljanjem in urejanjem primerne infrastrukture,
- pripomogli k aktivnemu in zdravemu življenjskemu slogu,
- skrbeli za dvig ozaveščenosti prebivalstva o pomembnosti varovanja okolja ter trajnostnega načina življenja (vezano na mobilnost),
- pripomogli k zmanjševanju emisij CO₂.

4) Izboljšanje biodiverzitete in blaženje podnebnih sprememb

Tematski sklop:	Varstvo okolja
Potrebe:	5., 6.
Kazalniki EKSRP:	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število projektov, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju
Kazalniki ESRR:	- Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine - Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Varstvo narave, biotske pestrosti in kulturne ter krajinske dediščine. Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje nanje..

Območje LAS Sožitje se lahko pohvali z veliko naravno biotsko raznovrstnostjo in pestro krajino. Slednje je bilo zelo izpostavljeno tudi s strani udeležencev delavnic kot eno pomembnejših prednosti območja. Rezultati delavnic kažejo, da naj bi bilo ohranjanje biotske raznovrstnosti, naravnih habitatov in zelenih površin največja priložnost območja. Lokalna skupnost se zaveda pomembnosti teh ključnih endogenih potencialov, vendar jih delno vidi tudi kot omejitve, kar je povezano s strogimi naravovarstvenimi predpisi. LAS Sožitje bo zato delovala v smeri iskanja rešitev in ne dodatnih omejitev v sožitju z naravno in kulturno dediščino

Cilji: Ozaveščanje prebivalcev o pomembnosti varovanja okolja, trajnostnega načina življenja in o vplivu podnebnih sprememb in naravnih nesreč. Podpora ekološki pridelavi in predelavi hrane, zmanjševanje količine odpadkov

Podeželje je zelo izpostavljeno naravnim nesrečam, saj je bolj odvisno od okoljskih dejavnikov kot urbana območja. Zaradi podnebnih sprememb se pričakuje, da se bo število in intenzivnost naravnih nesreč še povečala. V Sloveniji komunikacija med profesionalnimi inštitucijami in ostalimi deležniki ni optimalna, kar ima za posledico počasnejše manj učinkovito ukrepanje. LAS si bo prizadeval za večjo učinkovitost na tem področju.

Podprti bodo projekti, ki bodo:

- skrbeli za dvig ozaveščenosti prebivalstva o pomembnosti varovanja okolja in trajnostnega načina življenja,

- spodbujali učinkovito in smotno rabo naravnih virov, tudi energije (vključno z naložbami v obnovljive vire energije in ustanavljanjem energetske kooperative), ki ne škodijo biodiverziteti,
- ozaveščali o pomenu zmanjševanja energetske intenzivnosti in zviševanja energetske učinkovitosti v gospodarstvu ter o zmanjševanju energetske revščine,
- pripomogli k zmanjševanju emisij CO₂,
- izvajali dejavnosti in ozaveščali o možnostih zmanjšanja in predelave odpadkov,
- izboljševali in ohranjali kakovost voda,
- spodbujali preusmeritev iz intenzivnega monokulturnega kmetijstva v sonaravno/ekološko/biodinamično pridelavo poljščin, vrtnin in sadja,
- ohranjali in obnavljali pomembne ekološke in krajinske prvine (obvodna vegetacija, mokrišča, nižinski gozd, drevesne gruče, močvirja ipd.),
- ozaveščali prebivalstvo o pomenu ohranjanja narave, še posebej naravovarstveno najvrednejših območij,
- varovali in izboljšali ugodno stanje zavarovanih vrst in habitatov,
- sanirali in obnovili območja z naravovarstvenim statusom,
- sanirali in renaturalizirali degradirana naravna območja (divja odlagališča odpadkov, regulirani vodotoki, območja zaraščena z invazivnimi rastlinami ipd.),
- ozaveščali o posledicah ekstremnih vremenskih dogodkov,
- pomagali pri boljši koordinaciji ob naravnih nesrečah.

5) Dvig usposobljenosti in pridobivanje novih veščin

Tematski sklop:	Trajnostni razvoj podeželja
Potrebe:	7., 8., 9.
Kazalniki EKSRP:	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP
Kazalniki ESRR:	Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Spodbujanje zaposlovanja, povezovanja in izobraževanja na področju različnih gospodarskih panog (kmetijstvo, turizem, podjetništvo, tehnologija,...). Dobrodošle so inovacije za izboljšanje konkurenčnosti in prepoznavnosti lokalnih ponudnikov na trgu.

Cilji: Pridobivanje novih znanj, kompetenc in izobrazbe za konkurenčnost in razvoj. Omogočiti prenos znanj.

Spremembe na trgu dela vplivajo na zahteve po *novih znanjih, kompetencah in izobrazbi*. Posamezniki morajo poleg temeljnih spretnosti *osvojiti dodatna znanja* (npr. znanja s področja podjetništva, socialnih veščin, informacijsko-komunikacijske tehnologije, tujih jezikov idr.) ter kompetence, s katerimi se bodo lažje prilagodili in znašli v najrazličnejših in nepredvidljivih poklicnih poteh sedanjega časa. Izhajajoč iz lokalnih tradicionalnih obrtnih in rokodelskih znanj

bomo *spodbujali prenos* le teh na nove generacije in spodbujali *zaposlovanje v rokodelskih poklicih*, ki lahko pomembno prispevajo k *ohranjanju kulturne identitete območja*.

LAS Sožitje bo spodbujal inovativnost, kreativnost in podjetnost, podpiral priložnosti z velikim uresničitvenim potencialom ter ustvarjal stimulatívno podporno okolje za razvoj novih dejavnosti in delovnih mest ter tako prispeval k razvoju območja in povečanju podjetniške aktivnosti..

V okviru ukrepa bodo podprti projekti, ki bodo:

- spodbujali dopolnilne dejavnosti na kmetijah (turizem, gostinstvo, obrt, pridelava vrtnin, predelava kmetijskih pridelkov, dejavnosti, ki temeljijo na domačih tradicionalnih obrteh območja) in dvigovali dodano vrednost kmetijskim, živilskim in gozdarskim proizvodom,
- spodbujali preusmeritev kmetijstva v ekološko pridelavo in predelavo vrtnin z namenom zapolnitve tržnih niš na lokalnem območju in povišanja lokalne samooskrbe,
- povečali lokalno samooskrbo z varno in kakovostno hrano ter spodbujali kratke dobavne verige na območju (tržnice, tržni dnevi in tržna mesta, povezovanje lokalnih ponudnikov hrane za skupen nastop na trgu, javno naročanje hrane ipd.),
- izkoriščali potencial gozda z vzpostavljanjem lesno-predelovalnih verig,
- izkoriščali potencial naravne in kulturne dediščine (snovne in nesnovne) za ustvarjanje novih delovnih mest in poslovnih priložnosti,
- spodbujali inovativne oblike podjetništva z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi (socialno podjetništvo, socialne storitve, zadrúge, co-working in desk-sharing prostori,...),
- spodbujali prenovo in uporabo neizkoriščenih prostorskih potencialov in stavbnih fondov za namene podjetništva,
- spodbujali vzpostavitev formalnih in neformalnih partnerstev in mrež za spodbujanje podjetništva,
- izboljšali zaposlitvene možnosti za zaposlovanje ranljivih skupin,
- razvijali veščine prepoznavanja potreb okolja kot poslovnih priložnosti,
- usposabljali prebivalce za bolj uspešno iskanje zaposlitve in vstop na trg delovne sile (izobraževanja, delavnice, svetovanja, priročniki, spletna orodja ipd.),
- spodbujali razvoj turistične ponudbe in infrastrukture.

6) Razvoj prepoznavne lokalne ponudbe

Tematski sklop:	Trajnostni razvoj podeželja
Potrebe:	7., 8., 9., 10.
Kazalniki EKSRP:	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP
Kazalniki ESRR:	Število podprtih lokalnih turističnih prireditvev /produktov /storitev /programov /modelov /publikacij Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga
Območje izvajanja:	Celotno območje LAS Sožitje
Potencialni upravičenci:	EKSRP: LAS, fizična ali pravna oseba ESRR: LAS ali pravne osebe

Namen: Preko prijavljenih projektov želimo *povezati in aktivirati neizkoriščene prostorske in človeške potencialne* ter z uporabo lokalnega znanja *oblikovati nove proizvode, storitve in*

modele, ki bodo naslavljali lokalne izzive območja. Velik potencial vidimo v bogati kulturni in naravni dediščini območja. Kaže se velik potencial za razvoj inovativnih, edinstvenih in zanimivih produktov, ki bi pripomogli k temu, da se še obstoječe znanje povezano z naštetimi obrtni ohrani še za naslednje rodove. LAS Sožitje želi obstoječe izdelke in tradicijo preoblikovati v celostne produkte z dodano vrednostjo ter jih promovirati lokalno in širše.

Cilji: Vzpostaviti novo delovno mesto. Podpreti lokalne turistične prireditve /produkte /storitve/... in oblikovanje inovativnih partnerstev in mrež ter nove dejavnosti, predvsem v povezavi s socialno ekonomijo: socialnimi inovacijami, socialnim in lokalnim podjetništvom ter zelenim gospodarstvom.

V okviru ukrepa bodo podprti projekti, ki bodo:

- ohranjali, spodbujali in širili obrtno in rokodelsko tradicijo na območju (predvsem v povezavi z drugimi panogami),
- s podjetniško idejo pozitivno vplivali na širšo okolico, jo vključevali in razvijali po vzoru pametnih vasi,
- povečevali raznolikost turistične ponudbe in storitev (predvsem v povezavi z drugimi panogami),
- povezovali turizem, kmetijstvo, obrt in oblikovanje s potenciali naravne in kulturne dediščine za ustvarjanje novih proizvodov in storitev.

5.2. Opis izvajanja operacij

Merila za izbor projektov

Podrobnejša merila, postopki, ocenjevanje in izbor projektov bodo natančneje opredeljeni v internih dokumentih LAS Sožitje ter po potrditvi SLR objavljeni na spletni strani LAS Sožitje. V nadaljevanju podajamo kratko opredelitev meril za izbor projektov v obdobju do 2027.

Pri določitvi meril bo upoštevano, da temeljijo na prispevku k:

- doseganju cilja in namena intervencije LEADER in/ali ukrepa CLLD,
- doseganju ciljev SLR,
- okoljski trajnosti,
- socialni vzdržnosti,
- enakopravni vključenosti različnih partnerjev,
- inovativnosti,
- vplivu oziroma dodani vrednosti na območje LAS ter
- družbeni spremembi ter k dvigu družbene ozaveščenosti (za sklad ESRR).

Obvezni pogoji, ki jih mora izpolnjevati prijavitelj

Pogoj za obravnavo vloge je pravočasno prispela, pravilno označena in administrativno popolna vloga, to je vloga, ki je pravilno in v celoti izpolnjena na predpisanem obrazcu s predloženimi vsemi obveznimi prilogami. Nepravočasno prispele, nepravilno označene ali administrativno nepopolne vloge, ki jih v navedenem roku prijavitelj ne dopolni, se zavržejo. Ocenjujejo se le pravočasno prispele, pravilno označene in administrativno popolne vloge.

Pogoji in merila za izbiro projektov so:

- Pogoji za upravičenost (1. stopnja obravnave);
- Specifična merila (2. stopnja obravnave).

1. stopnja obravnave: Vloge, ki gredo v postopek obravnave, se najprej presoja s tako imenovanimi pogoji za upravičenost.

Obvezni pogoji, ki jih mora izpolnjevati prijavitelj:

Pogoji za upravičenost	IZPOLNJUJE
Vloga je prispela pravočasno in je pravilno označena.	DA/NE
Vloga je administrativno popolna, to je pravilno in v celoti izpolnjena na predpisanem obrazcu s predloženimi vsemi obveznimi prilogami.	DA/NE
Projekt se izvaja na območju LAS Sožitje in se ne izvaja v naseljih, kjer je izvajanje projektov izključeno.	DA/NE
Prijavitelj in morebitni partnerji izpolnjujejo pogoje za upravičenca za sofinanciranje.	DA/NE
Projekt je skladen s strategijo lokalnega razvoja LAS Sožitje in prednostnimi vsebinami javnega poziva.	DA/NE
Projekt se še ni pričel izvajati.	DA/NE
Zaprošen znesek za sofinanciranje je v mejah, kot jih določa	DA/NE

javni poziv.	
Projekt ima zaprto finančno konstrukcijo in zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo projekta v celoti.	DA/NE
Upravičeni stroški projekta se ne financirajo iz drugih javnih ali zasebnih sredstev (prepoved dvojnega financiranja).	DA/NE
Projekt je v skladu z veljavno zakonodajo in zanjo so izdana vsa relevantna soglasja ali dovoljenja (kjer je to potrebno).	DA/NE

Tabela 7: Pogoji za upravičenost za izbor projektov.

Vloga, ki ne izpolnjuje vseh obveznih pogojev za upravičenost je izločena iz nadaljnje obravnave.

2. stopnja obravnave: ocenjevanje vlog na podlagi specifičnih meril. Pri izbiri projektov je pomembno, da so cilji, izvedbene aktivnosti, kazalci uspešnosti ter finančna in terminska izvedljivost projektov, jasno določeni. Zelo pomembno je, da je opis in obseg stroškov skladen z vsebino projektov. Prav tako je pomemben učinek projekta na izvajanje celotne Lokalne razvojne strategije, aktivna vključenost lokalnega prebivalstva in institucij, inovativen pristop ali vsebina projekta ter trajnostna naravnost aktivnosti in rezultatov projektov.

	Specifična merila	Dodelitev točk na podlagi merila
01	Doseganje cilja in namena intervencije LEADER in/ali ukrepa CLLD	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira ukrepe iz XY sklopov delovanja, s svojimi rezultati dosega XY kazalnike iz najmanj XY različnih ukrepov. Potreba po izvedbi operacije za izbrane sklope/ukrepe je ustrezno in jasno utemeljena.
02	Doseganje ciljev SLR	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira ukrepe iz XY sklopov delovanja, s svojimi rezultati dosega XY kazalnike iz najmanj XY različnih ukrepov. Potreba po izvedbi operacije za izbrane sklope/ukrepe je ustrezno in jasno utemeljena.
03	Okoljska trajnost in varstvo biodiverzitete	Operacija s svojimi aktivnostmi prispeva k varstvu okolja in blaženju podnebnih sprememb ter prilagajanju nanje ali k ohranjanju narave in/ali biodiverzitete. Operacija s svojimi aktivnostmi prispeva k večji trajnostni mobilnosti ali energetski učinkovitosti. Operacija s svojimi aktivnostmi prispeva k ohranitvi in razvoju kulturne dediščine ali naravne dediščine.
04	Enakopravna vključenost različnih partnerjev	Upoštevana bo uravnoteženost partnerstva in opredeljen minimalni znesek sofinanciranja. Podprte bodo operacije, ki vključujejo več partnerjev in tudi iz več sektorjev ter občin.
05	Socialna vzdržnost	Točke bodo dodeljene operacijam, ki so namenjene ranljivim ciljnim skupinam, namenjene medgeneracijskemu sodelovanju ali zagotavljanju aktivnejšemu in zdravemu življenju prebivalcev ali predvidevajo naložbe s širšim pomenom za območje LAS, s poudarkom na skupnem interesu ali skupnih naložbah (naložba več partnerjev) ali dostopu javnosti do rezultatov naložbe.
06	Inovativnost	Novost na območju LAS (nove rešitve, programi, storitve, izdelki, ...) ali nadgradnja določene že

		obstoječe storitve ali izdelka na območju LAS z novimi vsebinami, metodami,....
07	Dodana vrednost za območje LAS Sožitje	Poudarek bo na izvedbi aktivnosti: 1. s širšim pomenom za območje LAS (skupni interes več partnerjev, javni dostop do rezultatov operacije,...), 2. če operacija odpira nova delovna mesta (v gospodarskem in zasebnem sektorju; novo delovno mesto pri projektnih partnerjih, registracija novega s.p., nova dopolnilna dejavnost na kmetiji), 3. ali operacije zagotavljajo trajnost vsebin in 4. pri tem nastane butični produkti/storitev na območju LAS.
08	Prispevek k dvigu družbene ozaveščenosti (za sklad ESRR)	Poudarek bo na pomembnosti varovanja okolja in trajnostnemu načinu življenja.
	Skupaj	100 -

Tabela 8: Specifična merila za izbor projektov.

5.2.1. Projekti preko javnega poziva

Postopek izbora projektov bo potekal v treh korakih:

1. Zbiranje predlogov projektov:

LAS Sožitje bo objavil javni poziv za izbor projektov, ki bo namenjen izboru projektov iz vseh tematskih področji. Javni pozivi bodo odprti najmanj en mesec, s čimer se zagotovi, da imajo potencialni upravičenci dovolj časa za prijavo na javni poziv. LAS Sožitje bo naslednje javne pozive prilagodil izraženim potrebam območja in doseženim rezultatom prvega javnega poziva (pokritost in število odobrenih projektov po posameznih ukrepih ter mejnikom določenih v Uredbi o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v obdobju 2023-2027⁴⁵).

LAS Sožitje lahko javni poziv objavi v obliki odprtega javnega poziva z odpiranjem vlog v več terminih do porabe razpisanih sredstev.

V skladu s Pogodbo Upravni odbor LAS Sožitje imenuje tri člane in dva (2) nadomestna člana Ocenjevalne komisije. Ocenjevalna komisija pregleda in oceni predloge projektov, oddane na javni poziv LAS Sožitje in o njih pripravi poročilo. Upravni odbor LAS Sožitje na podlagi poročila Ocenjevalne komisije odloči, ali se bo projekt financiral in o tem poroča Skupščini LAS Sožitje.

V kolikor se obravnava projekt, s katerimi so člani Ocenjevalne komisije zasebno ali poslovno povezani, se morajo le-ti izločiti in jih nadomestiti nadomestni člani.

2. Preveritev popolnosti in ustreznosti projektov:

Odpiranje prejetih vlog za projekt bo v roku osmih (8) delovnih dni od dneva zaprtja razpisa na sedežu vodilnega partnerja LAS Sožitje. Vloge se bo odpiralo po vrstnem redu prispetja. Odpiranje vlog ni javno. Odpiranje vlog in pregled administrativne popolnosti vlog izvede vodilni partner. Vodilni partner za ta namen imenuje delovno komisijo za pregled vlog. Vloga

⁴⁵ <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=15672> (Predlog!)

je popolna, kadar so priloženi vsi zahtevani dokumenti. O odpiranju vlog komisija vodi zapisnik.

Vodilni partner na podlagi zapisnika pisno pozove prijavitelje, katerih vloge niso bile popolne, k njihovi dopolnitvi. V pozivu k dopolnitvi vodilni partner določi rok za dopolnitev, ki ne sme biti krajši od osmih (8) delovnih dni od datuma posredovanja poziva za dopolnitev. Vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene. Vodilni partner lahko po dopolnitvi vlog zahteva dodatne razjasnitve. Rok za dopolnitev se na prošnjo vlagatelja lahko podaljša.

Po prejemu dopolnitev, se dopolnjena vloga ponovno pregleda, da se ugotovi ali je vloga administrativno popolna.

Nepopolne vloge, ki jih prijavitelj ne dopolni v določenem roku ali ne predloži vseh zahtevanih dopolnitev, se zavržejo s sklepom, ki ga izda Predsednik LAS Sožitje. Zoper sklep je v roku osmih (8) dni od vročitve dovoljena pritožba, o kateri odloči Upravni odbor LAS Sožitje. Odločitev je dokončna.

3. Ocenjevanje in razvrščanje predlogov ter izbor projektov:

Vloge, ki so administrativno popolne, obravnava Ocenjevalna komisija. Vloge bo ocenjevalo po vrstnem redu prispetja. Ocenjevalna komisija prijavljene projekte obravnava v skladu s pogoji za upravičenost in specifičnimi merili za izbiro projektov in izdelal tudi poročilo o rezultatih ocenjevanja, obrazložitev ocen in predlog projektov za sofinanciranje. Vsako vlogo po v naprej določenih merilih za ocenjevanje najprej samostojno oceni vsak član Ocenjevalne komisije. Vsako merilo ima določeno število možnih točk. Nato člani komisije izračunajo povprečje vseh točk za posamezno merilo za ocenjevanje kakovosti predloga projekta. Končno oceno posameznega projekta sestavlja seštevek povprečja točk specifičnih meril za ocenjevanje kakovosti. Celoten postopek glasovanja je zaupen. Člani komisije se pred ocenjevanjem s podpisom posebne izjave zavežejo k molčečnosti, nepristranskosti in varovanju osebnih podatkov.

Upravni odbor LAS Sožitje na podlagi poročila Ocenjevalne komisije izbere projekt/e za financiranje in jih posreduje v seznanitev Skupščini LAS Sožitje. Na sejah Upravnega odbora, na katerih se odloča o izbiri in potrjevanju projektov, veljajo posebna pravila glede sklepčnosti (skladno z določbo tretjega odstavka točke b 34. Člena Uredbe 1303/2013EU): V primeru, da bi pri odločanju o projektih prišlo do tega, da bi kateri od sektorjev imel 50 % glasov ali več, se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov (ponderiranje glasov je razloženo v poglavju 7.3.2. Postopek za sprejem odločitev organov LAS Sožitje).

Prijavitelji projektov so predvidoma v roku sedemdeset (70) dni od poteka roka za prijavo na javni poziv s sklepom seznanjeni o rezultatih izbora projektov. Sklep je formalni zaključek postopka na ravni LAS Sožitje in ne pomeni dejanske dodelitve javnih sredstev.

Prijavitelj projekta ima v osmih (8) dneh od prejema sklepa o odločitvi glede izbire oz. ne izbire projekta pravico vložiti pritožbo na Skupščino LAS Sožitje. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in merila za ocenjevanje. Vložena pritožba ne zadrži nadaljnega postopka z ostalimi izbranimi prijavitelji projektov. O pritožbi odloča Skupščina LAS Sožitje v tridesetih (30) dneh od vložitve pritožbe. Odločitev Skupščine LAS Sožitje je dokončna.

Na podlagi sklepa Upravnega odbora LAS Sožitje o potrditvi izbranih projektov, Vodilni partner LAS Sožitje v roku tridesetih (30) dni od potrditve predlogov projektov predloži predloge

projektov v potrditev Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (če gre za projekt, ki bi se sofinancirala iz EKSRP) ali Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj (MKRR) (če gre za projekt, ki bi se sofinancirala iz ESRR), ki o odločitvi obvestita LAS Sožitje.

Če je upravičencu odobren projekt za sofinanciranje iz EKSRP, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP) o odobritvi ali zavrnitvi odloči z odločbo. V odločbi o odobritvi projekta se določi tudi višino sredstev, rok za vložitev zahtevka za izplačilo, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili sheme državnih pomoči.

Če je upravičencu odobren projekt za sofinanciranje iz ESRR, sklene upravičenec pogodbo o sofinanciranju z MKRR.

5.2.2. Projekti, katerih upravičenec je LAS

LAS Sožitje lahko v sodelovanju s partnerji pripravi in izvaja projekte, ki imajo širšo korist za lokalno območje – se izvajajo na večjem delu območju LAS Sožitje in so namenjene večini prebivalcev območja LAS Sožitje.

LAS Sožitje lahko nastopi kot prijavitelj projekta tudi takrat, kadar gre za skupni projekt, ki povezuje pomembne razvojne partnerje, ki pa niso sposobni sami pripraviti in izvesti projekta.

LAS Sožitje lahko pripravi in izvaja tudi projekt za ukrepe predvidene v SLR, za katere v predhodnih pozivih ni bilo ali ni bilo dovolj prijavljenih projektov in tako doprinese k enakomernemu izvajanju SLR in doseganju vseh zastavljenih ciljev.

Upravni odbor LAS predlaga projekte, katerih upravičenec je LAS. LAS izvaja projekte neposredno, zato prijava na javni poziv LAS ni potrebna. Izbrani projekti gredo direktno v potrditev na ARSKTRP ali MKRR. Dokumentacijo za prijavo projekta pripravi vodilni partner. Vodilni partner posreduje projektno dokumentacijo Ocenjevalni komisiji, ki ocenjuje projekte z enakimi merili, kot to velja za projekte drugih vlagateljev. Ocenjevalna komisija pregleda in oceni predloge projektov in o njih pripravi poročilo.

Projekte, katerih upravičenec je LAS, potrjuje Skupščina LAS. Skupščina se seznani s poročilom Ocenjevalne komisije. Na podlagi poročila Ocenjevalne komisije Skupščina sprejme sklep o financiranju posameznega projekta, ki ga podpiše Predsednik.

V okviru postopka izbora projektov je upoštevana določba 2b odstavek 31 člena uredbo 2021/1060, na podlagi katere zagotavljamo, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja in sicer na ravni odločanja o projektih najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. Hkrati na nivoju odločanja zagotavljamo, da niti javni organi, niti katera koli posamezna interesna skupina nima več kot 49 % glasovalnih pravic. V primeru, da bi pri odločanju o projektih prišlo do tega, da bi kateri od sektorjev imel 50 % glasov ali več, se pri glasovanju upošteva pravilo ponderiranja glasov (ponderiranje glasov je razloženo v poglavju 7.3.2. Postopek za sprejem odločitev organov LAS Sožitje).

5.2.3. Projekti sodelovanja LAS

Cilji SLR se bodo uresničevali tudi preko aktivnosti sodelovanja med LAS-i. LAS Sožitje bo izvajal projekte s sodelujočimi LAS na območju Ljubljanske urbane regije, celotne Slovenije in s tujimi LAS-i. Projekti sodelovanja, ki se bodo financirali iz sklada EKSRP bodo namenjeni reševanju specifičnih lokalnih problemov, prenosov dobrih praks med LAS-i,

iskanju povezav in novih znanj (povezati ponudbo Krajinskega parka Ljubljansko barje, razviti nova doživetja na območju Krajinskega parka Ljubljansko barje, oblikovanje mladinskih centrov v zaledju Ljubljane, ...).

LAS Sožitje bo izvedel vsaj en projekt sodelovanja.

Postopek izbora projektov sodelovanja bo potekal na način kot je opisano v poglavju »5.2.2.

Projekti, katerih upravičenec je LAS«

6. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Strategija lokalnega razvoja LAS Sožitje je plod poglobljenega sodelovanja zainteresirane širše javnosti, občinskih uprav vseh štirih vključenih občin in RRA LUR.

Sestava članstva

V januarju in februarju 2023 smo izvedli pripravljalne aktivnosti na terenu. V vseh štirih občinah LAS Sožitje (MOL, Škofljica, Grosuplje in Ig) smo izvedli delavnice s predstavitvijo vodilnega partnerja RRA LUR, delovanja LAS, območja LAS Sožitje, Pogodbe o ustanovitvi LAS Sožitje, postopka potrjevanja SLR (1. in 2. faza) in priprave Strategije lokalnega razvoja LAS Sožitje. Udeleženci so bili na dogodkih kot tudi preko spletne strani povabljeni k oddaji Pristopne izjave za članstvo, ki je vedno dostopen na spletni strani <http://www.las-sozitie.si/>.

RRA LUR je v obdobju do 1. seje Ustanovne skupščine LAS Sožitje, 27. 2. 2023, zbral 146 članov LAS Sožitje za novo programsko obdobje. Vsi člani na podpis Pogodbe o ustanovitvi LAS Sožitje med mestom in podeželjem dne 27. 2. 2023 niso prišli, zato so bili kot člani potrjeni kasneje na 2. seji Upravnega odbora 18. 4. 2023. Vsaka nadaljnja pristopna izjava je obravnavana na naslednji redni seji Upravnega odbora LAS Sožitje.

Od trenutno (julij 2023) 148 potrjenih članov jih prihaja dvanajst (12) iz javnega, šestindvajset (26) iz gospodarskega in sto deset (110) iz zasebnega sektorja. Skupščino sestavlja sedeminpetdeset (57) žensk in enaindevetdeset (91) moških. V partnerstvo LAS Sožitje so vključene nevladne organizacije, predstavniki ranljivih skupin, ženske in mladi z območja LAS. Podatkov o starosti članov LAS Sožitje nismo pridobivali.

Organ odločanja v LAS Sožitje je Upravni odbor, ki je bil s pomočjo volitev in 104 članov LAS Sožitje (podpisnikov Pogodbe) demokratično izvoljen na prvi oz. Ustanovni seji Skupščine LAS Sožitje. Sestavljen je iz dvanajstih (12) članov – štirih (4) predstavnikov zasebnega, štirih (4) predstavnikov gospodarskega in štirih (4) predstavnikov javnega sektorja. Upravni odbor ima štiri (4) članice in osem (8) članov. Nihče od njih ni uvrščen v kategorijo mladih.

Vključevanje lokalnih akterjev v pripravo SLR

17. januarja 2023 je bila na novi spletni stran LAS Sožitje med mestom in podeželjem (<http://www.las-sozitie.si/>) objavljena povezava in povabilo k izpolnitvi ankete, ki je bila sestavljena z namenom prepoznavanja ključnih potreb in priložnosti območja ter postavitvi skupnih ciljev območja LAS Sožitje. Izvečke ankete smo uporabili pri pripravi temeljnega dokumenta - Strategije lokalnega razvoja 2023-2027.

Javnost je bila v postopek priprave vključena tudi preko individualni sestankov in delavnic, ki jih je organizirala in izvedla RRA LUR v sodelovanju z občinami. Delavnice so bile namenjene pripravi SWOT analize, opredelitvi razvojnih potreb in potencialov območja LAS Sožitje ter oblikovanju ukrepov (željenih rezultatov in razvojnih prioritet). Potekale so v dveh tematskih sklopih.

Na delavnice smo vabili **vse člane LAS Sožitje in ostale zainteresirane za razvoj območja LAS Sožitje iz treh sektorjev (javni, gospodarski in zasebni)**. Vabila smo elektronsko razposlali vsem članom LAS Sožitje, preko e-novic, jih objavljali na spletni strani in Facebook strani LAS Sožitje. Občine vključene v LAS Sožitje so prejele prošnjo naj jih posredujejo svojim stikom. Nekatere so jih objavljale tudi na svojih spletnih straneh. K obisku delavnic smo še posebej povabili mladinske organizacije oziroma organizacije, ki imajo mladinski odsek, društva, ki vključujejo »starejše« člane, ranljive skupine in nevladne organizacije. Posebej pri tematski delavnici vezano na temo kmetijstva, smo vložili več truda za večji obisk kmetov. K obisku tematskih delavnic smo povabili strokovne institucije, katerih predstavniki so se srečanj tudi udeležili.

1. sklop: Delavnice za pripravo Strategije lokalnega razvoja

Delavnice prvega sklopa so bile izvedene konec marca 2023 (od 27. do 30. 3.) v vseh štirih občinah pod naslovom: Delavnica za pripravo Strategije lokalnega razvoja. Vse delavnice prvega kroga so bile zasnovane in izpeljane na enak način. Na začetku smo na kratko predstavili LAS Sožitje in potek priprave SLR. Prisotni so bili seznanjeni, katere aktivnosti so bile že izvedene, da bo LAS Sožitje lahko deloval tudi v prihodnjem programskem obdobju (izvedba Ustanovne Skupščine in oddaja dokumentacije 1. faze priprave SLR na MKGP).

V nadaljevanju plenarnega dela smo udeležencem predstavili nekaj osnovnih statističnih podatkov o njihovih občinah, vezanih na prebivalce (število mladih, starih, indeks staranja), delo in brezposelnost (stopnja registrirane brezposelnosti, število podjetij), kmetijstvo (št. kmetijskih gospodarstev, kmetijska zemljišča v uporabi). Praktičen del delavnic je bil namenjen analizi prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT analize) LAS Sožitje ter opredelitvi razvojnih potencialov in možnosti za novo programsko obdobje. Na koncu smo udeležence še pozvali, da na samolepilne lističe napišejo projektne ideje, ki bi jih bilo po njihovem mnenju dobro izvesti v prihodnjem obdobju, da bi dvignil kvaliteto bivanja na območju LAS Sožitje, in jih prilepijo k izbranemu cilju sklada ESKRP/EKRR. Delavnice so se zaključile s povabilom k spremljanju nadaljnjih aktivnosti in udeležbi na 2. krogu delavnic. Udeleženci so predstavitev z delavnice prejeli v dneh po izvedenem dogodku po elektronski pošti.

Reportaže s slikovnim gradivom so bile objavljene na spletni in Facebook strani LAS Sožitje.

Delavnice so bile izvedene v naslednjih terminih: v MOL (Sostro) 27. marca 2023, na Igu 28. marca 2023, na Škofljici 29. marca 2023 in Grosupljem 30. marca 2023.

Skupno se je delavnic prvega sklopa udeležilo 72 posameznikov. Od tega se jih je 6 opredelilo za mlajše od 29 let.

2. sklop: Delavnice za pripravo SLR in Razvoj projektne ideje

Analiza rezultatov 1. sklopa delavnic je razkrila glavne prioritete, kot jih vidijo lokalni prebivalci. V skladu s tem smo v naslednjem sklopu vključevanja lokalnih akterjev izvedli tri (3) tematske delavnice v naslednjih terminih:

10. maja 2023 na Škofljici: delavnica z naslovom '**Spodbujanje socialne vključenosti**', 25. maja 2023 v Grosupljem: delavnica z naslovom '**Spodbujanje trajnostnega turizma, naravna in kulturna dediščina**' in 31. maja 2023 na Igu: delavnica z naslovom '**Kmetijstvo**'.

V uvodnem delu vseh treh delavnic so bili udeleženci seznanjeni s tekočimi aktivnostmi priprave SLR in rezultati 1. sklopa delavnic. V nadaljevanju smo jim predstavili kako deluje LEADER in LAS, kdo lahko prijavi LAS projekt, kakšna so merila za izbor projektov in kakšni so pogoji za financiranje projektov. Udeleženci so najprej po skupinah s pomočjo izbrane metodologije soustvarili oziroma nadgrajevali osnovno projektno idejo svojega predhodnika. Na koncu so imeli vpogled v projektno idejo, ki sestoji iz različnih partnerjev, različnih pogledov in aktivnosti, ki tvorijo celoto – povezano skupnost. Sledilo je delo v skupinah, kjer so udeleženci pod vodstvom mentorjev za izbrano idejo poskusili pripraviti ključne sestavine projektne prijave (definicija potrebe, ciljne skupine, projektni partnerji, ključne aktivnosti, ključni viri, stroški, kazalniki,...). Delo po skupinah je bilo organizirano tako, da so bili v posamezni skupini deležniki iz različnih področij, zato je bila to odlična priložnost za spoznavanje potencialnih projektnih partnerjev. Z delavnico smo potrdili že razbrane podatke, katere rezultate si želijo na svojem območju in katere so njihove razvojne prioritete, za lažje oblikovanje ukrepov.

Udeleženci so predstavitev z vsake delavnice prejeli v dneh po izvedenem dogodku po elektronski pošti. Reportaže s slikovnim gradivom pa so bile objavljene na spletni in Facebook strani LAS Sožitje.

Skupno se je delavnic drugega sklopa za pripravo SLR udeležilo 47 posameznikov.

7. Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR

7.1 Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in navedba kadrovskih zmogljivosti, virov financiranja, izkušenj in znanj

V preteklem programskem obdobju je bil vodilni partner LAS Sožitje CIZA d.o.o., ki bo delo na teh vsebinah opravljal do zaključka programskega obdobja. V novem programskem obdobju od 2021 do 2027 bo vlogo vodilnega partnerja LAS Sožitje prevzela RRA LUR, ki je s svojimi referencami in zmogljivostjo najustreznejši kandidat za opravljanje te naloge. Zaradi narave svojega delovanja RRA LUR območje LAS Sožitje dobro pozna in ima v njem tudi sedež. Izbrani vodilni partner ima izkušnje z izvajanjem pristopa LEADER/CLLD, saj je v starem obdobju PRP od 2014–2020 že opravljal naloge vodilnega partnerja za LAS Za mesto in vas, kjer po uspešnem sodelovanju nadaljuje vodenje in upravljanje tudi v novem programskem obdobju SKP 2021–2027.

Pred uradno potrditvijo novega vodilnega partnerja je RRA LUR v januarju in februarju 2023 izvedel pripravljalne aktivnosti na terenu. V dogovoru z vsemi štirimi občinami LAS Sožitje so bile izvedene delavnice s predstavitvijo vodilnega partnerja, delovanja LAS Sožitje v naslednjem obdobju in seznantitvijo s postopkom priprave SLR. Udeleženci so bili povabljeni k oddaji Pristopne izjave za članstvo, ki je vedno dostopna na spletni strani <http://www.las-sozitie.si/>.

RRA LUR je v obdobju do 1. seje Ustanovne skupščine zbral 146 članov LAS Sožitje za novo programsko obdobje. Vsi člani na podpis Pogodbe o ustanovitvi LAS Sožitje med mestom in podeželjem dne 27. 2. 2023 niso prišli, zato so bili kot člani potrjeni kasneje na 2. seji Upravnega odbora 18. 4. 2023.

Pogodba med LAS in vodilnim partnerjem RRA LUR (št. 4300-0006/2022-5) je bila sklenjena 27. 2. 2023 v Družbenem domu Grosuplje, kjer je potekala ustanovna skupščina LAS Sožitje. Pogodbo so podpisali 104 člani LAS Sožitje.

Skupščina je sprejela sklep, da se za vodilnega partnerja RRA LUR, ker je član LAS Sožitje in izpolnjuje vse kadrovske, finančne in upravne usposobljenosti za vodenje LAS Sožitje. Na podlagi uspešnih referenc izvedb aktivnosti, sposobnosti povezovanja in angažiranja lokalnega prebivalstva ter na podlagi izkušenj in znanj je najprimernejši vodilni partner. Z vodilnim partnerjem je bila podpisana Pogodba (št. 4300-0006/2022-6) in aneks z dne 29. 3. 2023.

Izbrani **vodilni partner** - RRA LUR opravlja **naloge** v skladu s 17. členom Pogodbe o ustanovitvi LAS Sožitje (št. 4300-0006/2022-5) in 33. členom izvedbene Uredbe 1060/2021/EU. »Spremljanje napredka pri doseganju ciljev SLR« in »vrednotenje izvajanja SLR sta nalogi LAS, ki temeljita na podlagi člena 32 2(e) in (f) Uredbe 2021/2016/EU. Namen vrednotenja je, da spoznamo, kaj pri samem pristopu deluje in kaj ne, izboljšamo zasnovo in izvajanje, zagotovimo pravilno uporabo metode LEADER in v primeru sklada EKSRP ozaveščamo o dodatni vrednosti pristopa LEADER/CLLD.

RRA LUR je konkurenčna in mednarodno priznana razvojna agencija, ki povezuje 25 občin osrednjeslovenske regije ter spodbuja povezovanje in razvoj partnerskih mrež med različnimi deležniki, ki s svojimi aktivnostmi gradijo trajnostni razvoj regije. V RRA LUR je štiriindvajset

(24) zaposlenih, ki uresničujejo poslanstvo agencije, tj. prepoznavati potencialne regije ter načrtovati in soustvarjati njen trajnostni razvoj, izzive prihodnosti pa spreminjati v razvojne priložnosti, ki bodo prispevale k višji kakovosti življenja ter odgovorni in inovativni družbi, ki deluje v dobro človeka in okolja. Visoko usposobljena interdisciplinarna ekipa strokovnjakov s področij ekonomije, managementa, prava, arhitekture, krajinske arhitekture, družbenih ved, energetike, turizma in geografije koordinira in izvaja razvojne projekte, ki prispevajo k dvigu kakovosti življenja v regiji, išče sinergije med projekti, se povezuje z domačimi in tujimi strokovnjaki ter načrtuje nove projekte. Številčni kader RRA LUR omogoča operativno delovanje in opravljanje nalog vodilnega partnerja LAS Sožitje, saj raznolika ekipa številnih strokovnjakov ves čas zagotavlja znanja iz najrazličnejših področij, s poudarkom na strokovnjakih iz področja razvoja podeželja, pravnim in finančnim strokovnjakom, kar zagotavlja kvalitetno opravljanje dela in nalog vodilnega partnerja.

RRA LUR bo za izvajanje kadrovskih nalog Vodilnega partnerja LAS zagotavljala:

- za namen priprave SLR najmanj eno polno delovno moč (PDM) za LAS Sožitje za najmanj devet mesecev;
- za namen izvajanja točke (c) prvega odstavka 34. člena Uredbe 1060/2021/EU (upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki) najmanj eno PDM na zadevni sklad za programsko obdobje do leta 2027 po potrditvi SLR.

RRA LUR bo za izvajanje upravnih nalog vodilnega partnerja LAS zagotavljala tudi:

- aktivno pisarno na območju LAS Sožitje. Aktivna pisarna je pisarna za delovanje LAS Sožitje na naslovu RRA LUR, z ustreznimi prostori, z opremo za delovanje in kadrovske sestavo;
- ločen transakcijski račun za nakazilo finančnih sredstev na podlagi Uredbe o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027;
- vzpostavljen ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa;
- preglednost svojega delovanja ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev;
- vzpostavljeno svojo spletno stran, iz katere je razvidno povabilo k sodelovanju zainteresirane javnosti.

RRA LUR ima za potrebe izvajanja računovodskih nalog sklenjeno pogodbo z zunanjim izvajalcem, ki bo te naloge opravljal tudi za potrebe LAS Sožitje. Spletno stran LAS Sožitje bomo deloma upravljali v okviru RRA LUR, za večje posege (razširitve funkciji, preoblikovanje,...) bomo koristili zunanje izvajalce. Nadomeščanje v primeru krajših odsotnosti bo potekalo znotraj projektne skupine. Daljše odsotnosti (porodniška,...) se bo nadomeščalo z nadomestnimi zaposlitvami za določen čas, oziroma notranjimi prerazporeditvami zaposlenih.

RRA LUR ima bogate izkušnje s pripravo različnih razvojnih dokumentov, saj se je v preteklem obdobju intenzivno ukvarjal s pripravo Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2021–2027, Regionalne inovacijske strategije Ljubljanske urbane, Strategije razvoja kulture v LUR do leta 2027, strategije razvoja posameznih občin ter usklajevanjem med nacionalnimi in regionalnimi razvojnimi dokumenti za uveljavitev regionalnih in lokalnih potreb v ključnih razvojnih dokumentih države.

RRA LUR je javni zavod, v večini financiran s strani občin držav in EU projektov, delno tudi iz tržne dejavnosti. Finančno stanje zavoda je stabilno. Zavod posluje z minimalnim presežkom prihodkov nad odhodki, je likviden in ni zadolžen. Svoje obveznosti poravnava tekoče, zapadlih in neplačanih obveznosti nima. Kratek pregled posameznih postavk iz Bilance stanja in Izkaza prihodkov in odhodkov v letih 2021 in 2022 je razviden iz spodnjih tabel.

	2021	2022
Sredstva	1.098.684	1.491.559
Dolgoročna sredstva in sredstva v upravljanju	64.042	55.246
Kratkoročna sredstva (razen zalog) in AČR)	1.034.642	1.436.313
Zaloge	0	0
Obveznosti do virov sredstev	1.098.684	1.491.559
Kratkoročne obveznosti in PČR	244.921	623.954
Lastni viri in dolgoročne obveznosti	853.763	867.605

Tabela 9: Bilanca stanja na dan 31.12. v letih od 2021 in 2022 (Letna poročila RRA LUR za leti 2021 in 2022)

	2021	2022
Prihodki od poslovanja	1.697.900	1.961.453
Finančni prihodki		825
Drugi prihodki	3.203	5.029
Celotni prihodki	1.701.103	1.967.307
Stroški blaga, materiala in storitev	581.509	809.382
Stroški dela	1.064.641	1.101.329
Amortizacija	23.577	20.523
Drugi stroški	8.725	8.464
Finančni odhodki	4	559
Drugi odhodki	5.013	14
Celotni odhodki	1.683.469	1.940.271
Presežek prihodkov	17.634	27.036

Tabela 10 : Izkaz prihodkov in odhodkov v letih od 2021 in 2022 (Letna poročila RRA LUR za leti 2021 in 2022)

7.2. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

Zaporedno število	Namen vrednotenja	Metoda	Časovni načrt	Način poročanja
A 1.	Spremljanje in analiza izvajanja SLR	Fokusna skupina sestavljena iz upravljavskih struktur in članov LAS.	2027 in 2029	Vodilni partner pripravi skupno poročilo, ki ga obravnava upravni odbor. Upravni odbor z rezultati spremljanja in predlogi ukrepov za izboljšanje stanja seznaní skupščino LAS.
A 2.	Spremljanje in analiza kazalnikov	Spremljanje stanja kazalnikov pri izvedenih projektih	redno	Vodilni partner poroča organom LAS in organom upravljanja v rednih letnih poročilih
A 3.	Analiza delovanja upravljavskih struktur LAS: Predsednik, Upravni odbor, Nadzorni odbor, Ocenjevalna komisija, Vodilni partner	Vprašalnik za člane upravnih organov in člane LAS.	2026	Upravni organ Vodilni partner pripravi poročilo, ki ga obravnava Upravni odbor in skupščina LAS.
A 4.	Priprava poročila o doseganju ciljev SLR in o izpolnjevanju obveznosti za preteklo leto	Pregled dokumentacije o izvajanju strategije in primerjava z Letnim načrtom aktivnosti	Letno do 31. marca s stanjem na zadnji dan prejšnjega leta od	Vodilni partner pripravi poročilo, ki ga obravnava Upravni odbor in skupščina LAS.

7.3. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

7.3.1. Organi LAS Sožitje

Organi LAS Sožitje so:

- Predsednica oziroma Predsednik (v nadaljevanju Predsednik) in Podpredsednica oziroma Podpredsednik (v nadaljevanju Podpredsednik),
- Skupščina,
- Upravni odbor,
- Ocenjevalna komisija in
- Nadzorni odbor

Naloge organov LAS Sožitje so podrobno opredeljene v Partnerski pogodbi.

Organi LAS Sožitje za svoje delovanje lahko sprejmejo poslovnik, s katerim določijo organizacijo in način dela organa, zlasti v zvezi s sklicevanjem, glasovanjem, sestavo zapisnika in druge postopke, ki so pomembni za delovanje posameznega organa.

V skladu z alinejo (b), drugega odstavka, 31. člena Uredbe (EU) 2021/1060, je bila pri oblikovanju LAS in organov LAS, kot tudi pri oblikovanju nediskriminatornega in preglednega izbirnega postopka ter nepristranskih meril za izbiro projektov, upoštevana določba, da nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja. LAS pri svojem delovanju smiselno upošteva določbe 37. in 38. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20, 3/22 – Zdeb, 16/23 – ZZPri), ki se nanašajo na način izogibanja nasprotju interesov ter postopek ugotavljanja in posledice dejanskega nasprotja interesov.

Predsednik in podpredsednik

Predsednik je zastopnik LAS Sožitje in po svoji funkciji predsednik Upravnega odbora, svoje delo pa opravlja v skladu z navodili Skupščine in Upravnega odbora, katerima tudi odgovarja. Predsednika voli Skupščina. Predsednik predstavlja in zastopa LAS Sožitje, sklicuje in vodi seje Upravnega odbora in Skupščine ter skrbi za izvajanje sprejetih sklepov organov LAS Sožitje.

Podpredsednik opravlja naloge Predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je Predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če Predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga Predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog. Za svoje delo je Podpredsednik odgovoren Skupščini, Upravnemu odboru in Predsedniku. Mandat Predsednika in Podpredsednika, je štiri (4) leta, po poteku katerih je lahko ista oseba ponovna izvoljena ali imenovana na to mesto.

Skupščina

Skupščina je najvišji organ LAS Sožitje, ki jo sestavljajo vsi člani LAS Sožitje. Skliče in vodi jo Predsednik LAS Sožitje glede na potrebe LAS Sožitje, najmanj pa enkrat letno. Ključne naloge Skupščine so sprejemanje splošnih aktov LAS Sožitje in njihovih sprememb, volitve organov LAS Sožitje ter dokončno odločanje povezane s članstvom v LAS Sožitje, pritožb zoper sklepe organov LAS Sožitje in nasprotja interesov članov ali organov LAS Sožitje.

Skupščina lahko odloča, če je prisotnih vsaj polovica članov. Če temu ni tako, se seja odloži za 15 minut, po poteku katerih Skupščina lahko odloča ne glede na število prisotnih članov, če se ugotovi, da so bili vsi člani pravilno vabljeni in na to opozorjeni v vabilu.

Upravni odbor

Upravni odbor je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS Sožitje, ki ga sestavljajo:

- štirje predstavniki javnega sektorja (občin, krajevnih skupnosti, javnih zavodov, javnih agencij, javnih skladov ali drugih oseb javnega prava),
- štirje predstavniki gospodarskega sektorja (gospodarskih družb, oseb, ki samostojno opravljajo dejavnost, kmetov, ki opravljajo tržno dejavnost, ali drugih pravnih oseb zasebnega prava, ustanovljenih za ustvarjanje ali delitev dobička),
- štirje predstavniki zasebnega sektorja (društev, zasebnih zavodov, ustanov in drugih nevladnih organizacije oziroma pravnih oseb zasebnega prava, ki niso ustanovljene za namene ustvarjanja ali delitve dobička, kmetov, ki ne opravljajo dejavnosti na trgu, in posameznikov).

Občina	sektor			SKUPAJ
	javni	gospodarski	zasebni	
Ig	1	1	1	3
Grosuplje	1	1	1	3
MOL	1	1	1	3
Škofljica	1	1	1	3
SKUPAJ	4	4	4	12

Tabela 11: Prikaz razporeditve članstva Upravnega odbora.

Predsednik LAS Sožitje je po funkciji predsednik Upravnega odbora. Predsednik se ne upošteva v seštevek predstavnikov sektorja, ki mu pripada.

Upravni odbor skrbi za učinkovito delovanje LAS Sožitje, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS Sožitje z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS Sožitje. Upravni odbor odloča o izboru projektov. Mandat članov Upravnega odbora je štiri (4) leta, po poteku katerih je lahko ista oseba ponovna izvoljena ali imenovana na to mesto.

Člani Upravnega odbora so bili demokratično izvoljeni na Ustanovni skupščini dne 27. 2. 2023, saj je bilo kandidatov za številna področja več. Število članov Upravnega odbora zagotavlja enakomerno teritorialno in sektorsko zastopanost. Vodilni partner se je s spodbudami trudil tudi za upoštevanje spolne uravnoteženosti in prisotnost mladih v upravnem odboru, vendar interesa zaenkrat še ni bilo.

Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS Sožitje, ki ga sestavljajo:

- en predstavnik javnega sektorja,
- en predstavnik gospodarskega sektorja in
- en predstavnik zasebnega sektorja.
- en nadomestni član

Nadzorni odbor nadzira finančno in materialno poslovanje LAS Sožitje. Za svoje delo je Nadzorni odbor odgovoren Skupščini. Mandat članov Nadzornega odbora je štiri (4) leta, po poteku katerih je lahko ista oseba ponovna izvoljena ali imenovana na to mesto.

Ocenjevalna komisija

Ocenjevalna komisija ima tri (3) člane in dva (2) nadomestna člana, ki jih imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega, projektnega načrtovanja, ekologije/naravovarstva in podobno. Mandat člana Ocenjevalne komisije traja celotno programsko obdobje do zaključka v letu 2027. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član LAS Sožitje. Seje ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe z glasovanjem na prvi seji Ocenjevalne komisije. Ocenjevalna komisija se sestaja po potrebi. Pogoje za delo Ocenjevalne komisije zagotavlja Vodilni partner.

Vsak član ocenjevalne komisije mora podati posebno izjavo, da bo deloval neodvisno in se izogibal navzkrižju interesov. Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni poziv, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Ocenjevalna komisija pregleduje vsebinsko ustreznost prijav na javne pozive LAS Sožitje, jih ocenjuje in preverja zmogljivost predlagateljev projekta za njihovo izvedbo. Komisija pripravi poročilo o pregledu prijav, v katerem določi oceno posameznega projekta in za vsak ocenjeni projekt odloči o višini financiranja. Ocenjevalna komisija poročilo o pregledu prijav pošlje v potrditev Upravnemu odboru.

7.3.2. Postopek za sprejemanje odločitev pri izboru projektov organov LAS

V kolikor ni določeno drugače, kolektivni organi LAS Sožitje lahko odločajo, če je prisotnih več kot polovica članov organa, odločitve pa sprejemajo z navadno večino prisotnih članov. Vsak član kolektivnega organa LAS Sožitje ima pri glasovanju en glas. Člana kolektivnega organa, razen Ocenjevalne komisije, lahko na seji organa zastopa pooblaščenec, ki pred začetkom seje predsedniku organa predloži pisno pooblastilo.

Pri odločanju v LAS Sožitje nima nobena posamezna interesna skupina več kot 49 % glasov. V skladu z 31. členom Uredbe 2021/1060/EU je potrebno upoštevati določbo, da »nobena posamezna interesna skupina ne nadzoruje odločanja«. Prav tako velja določba navaja, da pri odločitvi o izbiri najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. Glasovanje na kolektivnih organih LAS Sožitje je javno, razen če organ sam ne določi drugače.

Pri vsakem glasovanju se predhodno preveri število prisotnih članov po interesnih skupinah. Če posamezna skupina presega 49% od skupnega števila prisotnih, se njihovi glasovi pomnožijo z določenim ponderjem. Ponder ni fiksni, ampak se sproti izračunava pred vsakim glasovanjem. Velikost ponderja se določi tako da po zmnožku največja interesna skupina ne presega 49 % glasov. Vedno ponderiramo glasove članov največje skupine s ponderjem manjšim od 1.

Pri izvedbi glasovanja se potem preštejejo njihovi glasovi in skupno število oddanih glasov (posebej glasovi ZA in posebej PROTI) se pomnoži z vnaprej določenim ponderjem."

8. Priloge SLR

- Priloga: osnovni podatki o LAS in finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po skladih